

Jezična analiza srnjanskog govora

Mužinić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:656850>

Rights / Prava: [In copyright/Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Završni rad

JEZIČNA ANALIZA SRINJANSKOG GOVORA

Ana Mužinić

Split, 2022.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Završni rad

JEZIČNA ANALIZA SRINJANSKOG GOVORA

Ana Mužinić

Kolegij: Dijalektologija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marijana Tomelić Ćurlin

Split, rujan 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ČAKAVSKO I ŠTOKAVSKO NARJEČJE I NJIHOVI DODIRI	2
3. METODOLOGIJA I CILJ RADA	7
4. O MJESTU SRINJINE.....	8
5. FONOLOŠKA ANALIZA.....	12
5.1. Samoglasnički sustav govora Srinjina.....	12
5.1.1. Samoglasnički inventar.....	12
5.1.2. Distribucija i realizacija samoglasnika	12
5.1.3. Podrijetlo samoglasnika.....	14
5.1.4. Refleks jata.....	14
5.2. Suglasnički sustav govora Srinjina.....	15
5.2.1. Suglasnički inventar	15
5.2.2. Distribucija i realizacija suglasnika.....	15
5.3. Naglasni sustav govora Srinjina.....	19
6. MORFOLOŠKA ANALIZA	22
6.1. Imenice.....	22
6.2. Zamjenice	23
6.3. Pridjevi	23
6.4. Brojevi.....	24
6.5. Glagoli.....	25
6.6. Nepromjenjive riječi.....	28
7. LEKSIK.....	29
8. OGLEDI GOVORA.....	35
9. ZAKLJUČAK.....	39
SAŽETAK.....	40
POPIS LITERATURE.....	41
Internetski izvori	42

1. UVOD

Hrvatski standardni jezik razlikuje tri narječja: štokavsko, kajkavsko i čakavsko. Pod utjecajem različitih društveno-povijesnih okolnosti, među kojima posebno treba istaknuti turska osvajanja, dolazi do promjena u dijalekatskoj shemi hrvatskog govornog područja. Tako se štokavština širi na područje čakavštine i kajkavštine, stvaraju se inozemne oaze hrvatskoga jezika te dolazi do promjena u kvantitativnih i geografskim odrednicama štokavskih dijalekata. Posljedično nestaju brojni prijelazni štokavsko-čakavski govori te svi štokavsko-kajkavski. Usljed toga, granice među narječjima određene su strožim međusobnih razlikama jer su geografski zbljeni govori koji su se prvobitno razvijali na udaljenim područjima. U drugom pak slučaju dolazi do prožimanja dijalekata koji su u dodiru čime se stvaraju mješoviti govori (Brozović, 1988: 56).

Područje čiji se jezični sistem obrađuje u ovome radu spada u zonu dodira čakavskog i štokavskog narječja. Radi se o prostoru nekadašnje Poljičke Republike, točnije, o mjestu Srinjine. Navedeno je naselje u sastavu grada Splita kao njegov najistočniji kotar, a okruženo je Žrnovnicom, Sitnom Gornjim, Sitnom Donjim, Tugarama te Podstranom od koje je odijeljeno brdom Perunom. Srinjine imaju bogatu povijest čiji ostaci sežu još u vrijeme mlađeg kamenog doba. U novije vrijeme, razvojem turizma, infrastrukture i urbanizma, u Srinjine se doseljavaju brojne mlade obitelji iz obližnjih gradova što svakako utječe kako na demografsku, tako i na jezičnu sliku naselja. Unatoč tomu, stanovništvo je uglavnom starije životne dobi te vrlo dobro čuva nekadašnju tradiciju, običaje i jezik. Analizirajući upravo njihov govor, nastoji se utvrditi postojanost čakavskih, odnosno štokavskih karakteristika te njihovi međusobni kontakti.

2. ČAKAVSKO I ŠTOKAVSKO NARJEČJE I NJIHOVI DODIRI

Čakavskim narječjem govori se na svim hrvatskim otocima od Cresa do Lastova i Korčule (izuzev Mljeta te štokavskih oaza na otocima – Maslinice na Šolti, Račića na Korčuli, Sućurja na Hvaru, Sumartina na Braču), u Istri (osim mjesta Peroj), u Hrvatskom primorju do Vinodola (uz brojna štokavska govorna područja), na uskom obalnom području od Privlake do cetinskoga kraja uz mnoge štokavsko-ikavske iznimke (Nin, Pirovac, Šibenik, Seget, Split, Zaton) te zapadnom dijelu pelješkog poluotoka. Čakavština zauzima i kopneni predio koji se proteže od zaleđa Hrvatskog primorja prema gornjim tokovima Dobre i Mrežnice, do okolice Karlovca te doline Gacke u Lici. Također, na prostoru Žumberaka postojana je čakavska oaza koja obuhvaća naselja oko Jurkova Sela (Brozović, 1988: 81–82). Izvan granica Republike Hrvatske, čakavski dijalekti rasprostranjeni su na području Gradišća u Austriji, u Mađarskoj, Slovačkoj (Hrvatski Grob, Novo Selo, Čunovo, Jandrof) te Sloveniji (Lisac, 2009: 15).

Čakavsko je narječje dobilo ime prema upitno-odnosnoj zamjenici *ča*, u značenju *što*. Njezino postojanje unutar nekog jezičnog sustava uzima se kao jedno od osnovnih, alijetetnih kriterija prepoznavanja spomenutog narječja. Ipak, u čakavskim se govorima ponekad upotrebljavaju i drugi oblici upitno-odnosne zamjenice (*kaj*, *što*). Njihovu uporabu Moguš (1977: 22) definira kao znak služenja narječjem većeg prestiža, u ovom slučaju kajkavskoga ili štokavskoga. Bez obzira na to kako upitno-odnosna zamjenica glasi u nominativu, Moguš u nastavku ističe da gotovo svi čakavski govorci u genitivu zadržavaju oblik *česa* što je također bitan kriterij pri utvrđivanju pripadnosti čakavštini. Ostale pojave važne za identifikaciju čakavskih dijalekata i govoraca su veznik *aš*, pojava jake vokalnosti (npr. *malin*), promjena prednjeg nazala **ɛ* u *a* iza glasova *j*, *č* i *ž* (npr. *jazik*, *žati*), postojanje fonema *t'* i *d'*, redukcija dočetnoga **l* (npr. *bil* > *bi*), prezent glagola *it'i*, slabljenje šumnika, čakavski kondicional itd. Nadalje, u tipičnim čakavskim govorima zadržan je starohrvatski akcenatski inventar koji se sastoji od tri naglaska: kratkosilaznog (”), dugosilaznog (”) i akuta (˜). Ipak, govorci koji su u snažnijem doticaju s nečakavskim obilježjima prošli su kroz brojne promjene u naglasnome sustavu. Tako se negdje starohrvatski akut izjednačio s dugouzlaznim ili pak dugosilaznim naglaskom, pojavio se takozvani dvostruki akcent (npr. *nògà*) i slično (Brozović, 1988: 83).

Uvezši u obzir navedene karakteristike čakavskog narječja, Brozović (1988: 87–88) ga dijeli na šest dijalekatskih skupina: buzetski ili gornjomiranski, jugozapadni istarski ili štokavsko-čakavski, sjevernočakavski ili ekavskočakavski, srednjočakavski ili ikavsko-ekavski,

južnočakavski ili ikavskočakavski dijalekt te lastovsku oazu koju naziva i jekavskočakavskim dijalektom.

Štokavsko narječe zauzima najveće govorno područje u odnosu na preostala narječja hrvatskog jezika, odnosno gotovo polovinu naselja u Republici Hrvatskoj, ali i u većini Bosne i Hercegovine, u Crnoj Gori te Srbiji. Štokavski idiomi prisutni su i u Italiji (Molise), Austriji (Vlahija u Gradišću), na području Mađarske i Rumunjske (Rekaš) i drugdje. Granica rasprostranjenosti štokavštine na teritoriju Hrvatske na sjeverozapadu kreće od Drave kod Virovitice odakle se pruža prema Bjelovaru, Jasenovcu, Petrinji, Karlovcu i Ogulinu. U Groskom kotaru od štokavskih se mjesta ističu Lič, Mrkopalj, Sunger, Moravice i Gomirje. U obalnom pojusu uglavnom je zastupljena čakavština, a štokavci zauzimaju prostor jugoistočno od Novoga (uz izuzetak čakavskog Senja), štokavske oaze na otocima – Maslinicu na Šolti, Račišća na Korčuli, Sućuraj na Hvaru, Sumartin na Braču, otok Mljet te naselja Zaton, Nin, Šibenik, Pirovac, Sveti Petar na Moru, Seget itd. (Lisac, 2003: 15).

Osnovne značajke štokavskog narječja su upotreba upitno-odnosne zamjenice *što* ili *šta*, vokalizacija dočetnoga **l* u *o* (npr. mogo), odraz nazala **q > u*, čuvanje aorista, sinkretizam dativa, lokativa i instrumentalna imenica u množini, množinsko proširenje *-ov/-ev* jednosložnih imenica muškog roda, nastavak *-ā* u genitivu množine većine imenica, većinom postojanje refleksa *št*, *žd* starih suglasničkih skupina **st'* i **sk'* te **zg'* i **zd'*, promjena skupine **čr-* u *cr-* itd. (Brozović, 1988: 57).

Josip Lisac (2003: 29) predlaže klasifikaciju štokavskog narječja s obzirom na tri kriterija: stupanj razvoja akcentuacije, refleks jata i štakavski ili ščakavski refleks skupina **sk'* i **st'*, odnosno **zg'* i **zd'*. S obzirom na akcenatski sustav, štokavsko narječe dijeli se na novoštokavske i nenovoštokavske dijalekte gdje u prvu skupinu spadaju istočnohercegovačko-krajiški, šumadijsko-vojvođanski te zapadni dijalekt. Nenovoštokavski su dijalekti kosovsko-resavski, zetsko-južnosandžački, slavonski i istočnobosanski. Prema refleksu jata, Lisac razlikuje (i)jekavske (istočnohercegovačko-krajiški, istočnobosanski, zetsko-južnosandžački), ekavske (šumadijsko-vojvođanski, kosovsko-resavski), ikavski dijalekt (zapadni) te dijalekt s različitim refleksom jata (slavonski). Prema kriteriju refleksa skupina **sk'* i **st'* te **zg'* i **zd'* uvodi se diferencija među štakavske (istočnohercegovačko-krajiški, šumadijsko-vojvođanski, zetsko-južnosandžački, kosovsko-resavski) i ščakavske dijalekte (istočnobosanski, slavonski) te zapadni dijalekt koji se izdvaja kao zasebna skupina zbog prisutnosti obaju spomenutih refleksa.

Tijekom vremena pod utjecajem različitih čimbenika, prije svega migracija, dolazi do određenih promjena u dijalektološkim kartama. Brozović (1988: 86) ističe kako su migracijski štokavski govorovi potisnuli čakavštinu prema obali čime su utvrđeni novonastali odnosi među dvama narječjima koje ilustrativno prikazuje na slici (Slika 1.). Tako se rađaju štokavski govorovi s jačim ili slabijim utjecajem čakavskog supstrata, odnosno čakavska područja podvrgнутa štokavizaciji u određenoj mjeri. Područje nekadašnje Poljičke Republike jedno je od mjesta dodira čakavštine i štokavštine. Lisac (2003: 60) navedeni prostor svrstava u novoštokavski ikavski, odnosno zapadni dijalekt štokavskog narječja, a Brozović (1988: 88) definira spomenuto govorno područje kao južnočakavsko. Finka i Moguš na svojoj karti čakavskog narječja (Slika 2.) nastojali su prikazati dinamičnu situaciju među dijalektima – njihova međusobna prožimanja i dodire. Posebnost njihove metodologije kreiranja dijalektološke karte je u tome što se ne koriste izoglosama kao jasnim linijama razgraničenja među različitim govornim područjima. Autori pak označavaju pojedina mjesta s obzirom na njihove karakteristike koje su čakavske ili pripadaju čakavsko-nečakavskim modifikacijama: „Polazeći upravo od utvrđivanja naseljenih mjesta s čakavskim govornim osobinama, a ne od utvrđivanja linija čakavsko-nečakavskih razgraničenja, izbjegnuta je i opasnost da se u čakavsko područje uključe ili iz njega isključe prostrana planinska i druga nenaseljena područja, čijim bi se uključivanjem dobila iskrivljena slika o našim dijalekatskim prostornim odnosima. To nadalje omogućava da se po istom postupku označe na obuhvaćenom području i mjesta nečakavske govorne pripadnosti, odnosno da se utvrdi stupanj i vrsta čakavsko-nečakavskih interferencija kako na širim područjima tako i u pojedinim naseljima. Napokon, primijenjeni postupak omogućava stalno dopunjavanje karte podacima i o onim naseljenim mjestima koja sada nisu obuhvaćena na karti“ (Moguš, 1977: 99–100). Navedena karta prati legendu u kojoj su tri različitim znakovima odijeljene tri skupine govora s obzirom na zastupljenost čakavskih značajki u istima. Prvu skupinu čine govorovi koji:

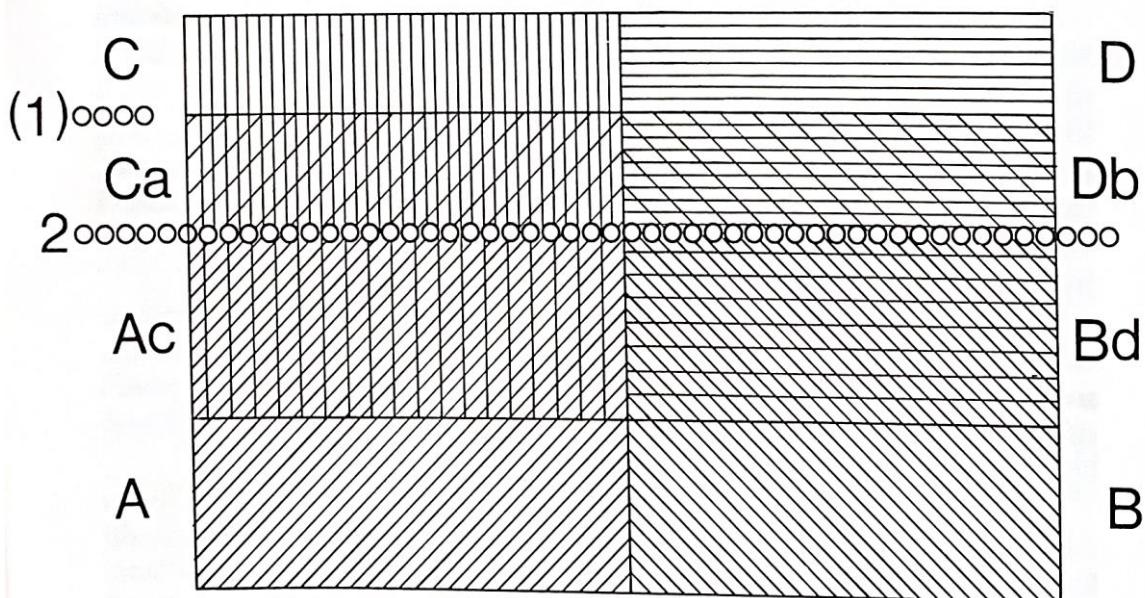
1. sadržavaju sve čakavske odrednice,
2. imaju oblik upitno-odnosne zamjenice *ča*, odnosno *ca*,
3. nemaju *ča* niti *ca*, ali imaju oblike nastale od zamjenice *ča* (npr. *zač*), čakavsku akcentuaciju i refleks *ě*.

Druga grupa čakavskih idioma obuhvaća mjesta u kojima:

1. nisu zabilježeni oblici zamjenice *ča*, a *zač* i slične izvedenice se javljaju sporadično,
2. nema oblika *ča* niti *zač*, ali je prisutna čakavska akcentuacija i refleks *ě*,

3. uz čakavsku akcentuaciju i refleks *ě*, u govoru se javlja čakavsko *t'*, prelaženje **ç* u *a* iza fonema *j*, *č* i *ž* i/ili čakavski tip kondicionala.

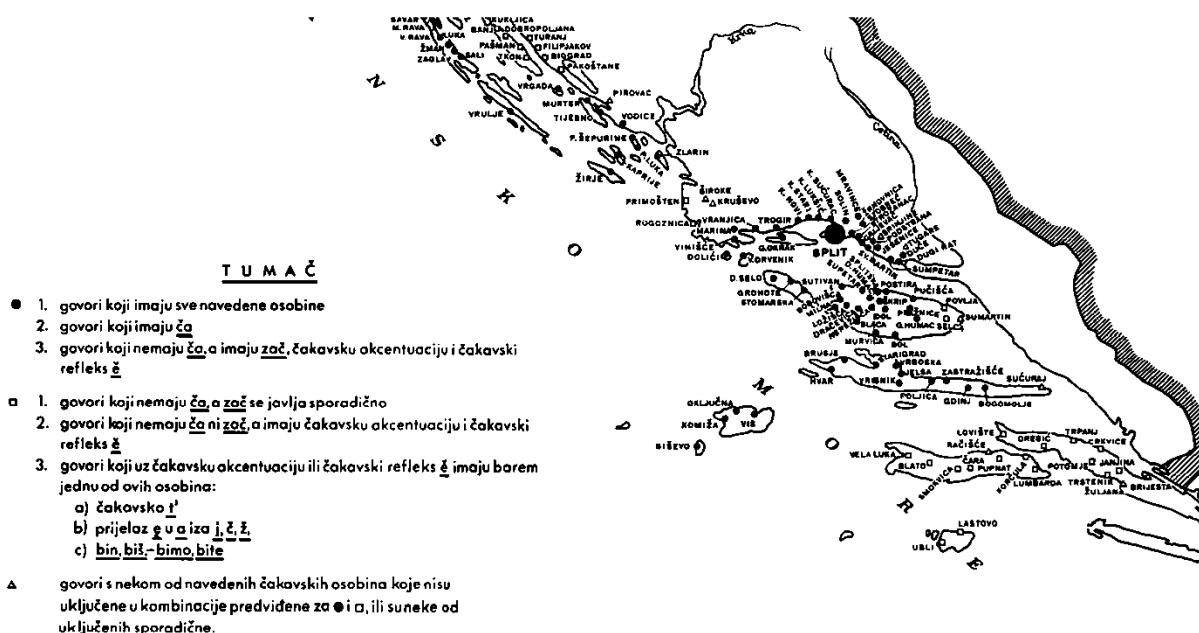
Treću skupinu čine mjesta u čijim je govorima prisutna neka od čakavskih osobitosti koja nije uvrštena u prethodne dvije grupe idioma ili je poneka navedena značajka sporadična. Posljednjoj skupini, prema mišljenju Finke i Moguša, pripada i govor Srinjina koji je u fokusu ovoga rada (Moguš, 1977: 103–104).

Skica II

2 nova štokavsko-čakavskva granica
 A, B »čisti« čakavski tereni
 Ac, Bd čakavski tereni podvrgnuti djelomičnoj štokavizaciji
 Ca, Db tereni štokavskih naseljeničkih govora, gdje se osjeća čakavski supstrat (ili adstrat)
 C, D »čisti« štokavski tereni

Slika 1. Skica novonastalih odnosa štokavskog i čakavskog narječja uslijed migracija (Brozović, 1988: 87).

3. METODOLOGIJA I CILJ RADA

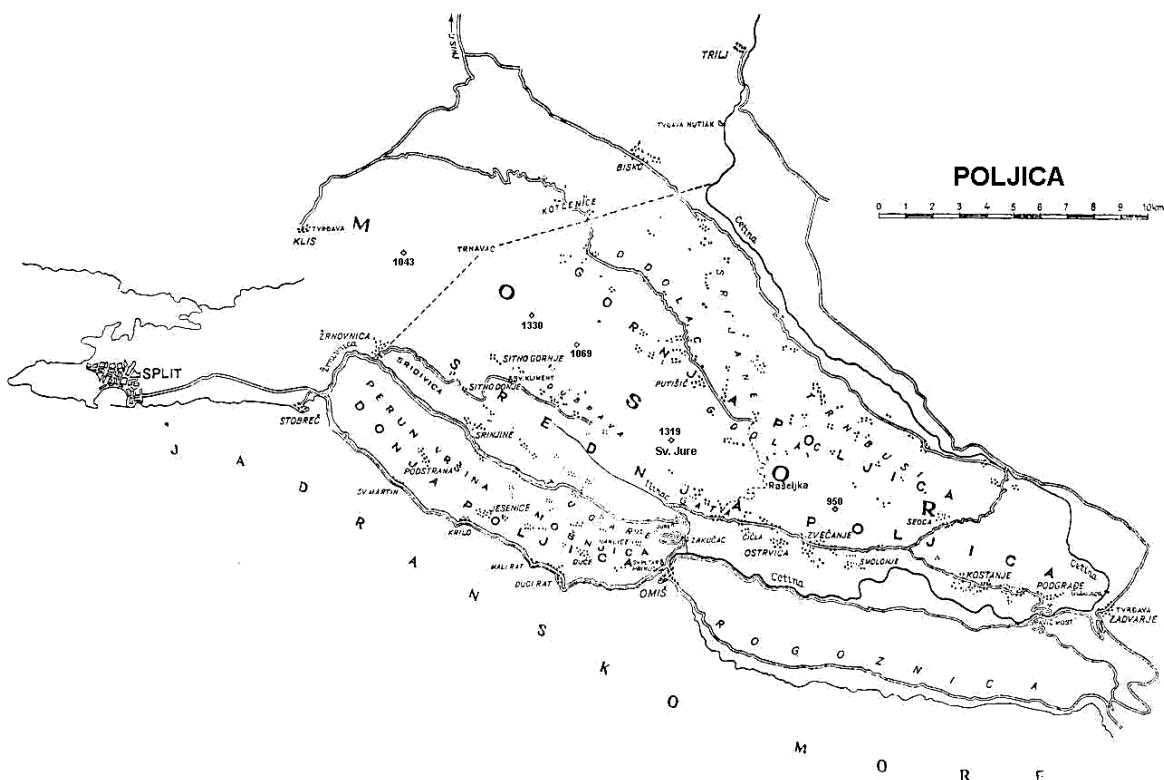
Slušajući kolegije *Dijalektologija* te *Dijalektološka i jezičnopovijesna istraživanja* odlučila sam temu završnog rada posvetiti obradi govora svoga rodnog mjesta, Srinjina. Tijekom dosadašnjeg studiranja, moj interes za bogatstvo hrvatskoga jezika i njegovu raznolikost na jezičnom i povijesnom planu je, učeći o istome, poprilično ojačao. Zbog toga sam odlučila produbiti znanje o vlastitom govoru te o govoru svoga mjesta iz teorijske i lingvističke perspektive.

U okviru dvaju već spomenutih kolegija na fakultetu, sakupljeni su i obrađivani jezični materijali vezani uz srinjanski govor. Za potrebe završnog rada provedena su dodatna terenska istraživanja gdje su, uz pomoć više ispitanika, ispunjeni dijalektološki upitnici usmjereni na različite lingvističke razine. Uz upitnike, građa koja se navodi u ovome radu dio je slobodnog govora ispitanika koji je zabilježen diktafonom u obliku zvučnog zapisa, a potom transkribiran i akcentuiran. Terenski rad odvijao se u razdoblju od studenoga 2021. godine do rujna 2022. godine u više navrata. Svi ispitanici su pripadnici starije dobne skupine, a svoj su život većinom ili u cijelosti proveli u rodnim Srinjinama.

Cilj je ovoga rada ponuditi jezičnu analizu mjesnog govora Srinjina te njegov smještaj unutar određenog dijalekta, odnosno narječja. Dat će se pregled zabilježenih značajki idioma na fonološkoj, morfološkoj i leksičkoj razini. Usto, ukratko će se predstaviti Srinjine kao naselje te razvoj istoga u društveno-povijesnom kontekstu.

4. O MJESTU SRINJINE

Srinjine su smještene na prostoru Splitsko-dalmatinske županije kao najistočniji kotar grada Splita. U prošlosti su bile u sklopu nekadašnje Poljičke Republike (Slika 3.) koja je obuhvaćala prostor čije su granice od ušća rijeke Cetine u Omišu do ušća Žrnovnice kod Stobreča te preko Mosora do Cetine u blizini Trilja (Kuvačić Ižepa, 2002: 7). Srinjine se točnije nalaze u Srednjim Poljicima, u dolini omeđenoj brdom Perunom s jedne strane te Mosorom s druge. Susjedna mjesta su Žrnovnica, Tugare, Sitno Donje i Sitno Gornje. O Srednjim Poljicima Ivanišević (1987: 1) govori: „Srce je Poljica u sridivici. Sridna Poljica primiču se još najbolje starini.”

Slika 3. Karta Poljica.¹

¹ Likaklub. (2016). Crtice iz povijesti: Autonomija Poljica. [likaclub.eu](https://likaclub.eu/crtice-povijest-autonomija-poljica/). Preuzeto s: <https://likaclub.eu/crtice-povijest-autonomija-poljica/> (pristupljeno: 24. 8. 2022.).

Najstariji tragovi pronađeni na poljičkom teritoriju datiraju još iz mlađeg kamenog doba, a svjedoče o ilirskom životu koji se odvijao kako u primorskim, tako i na kopnenim prostorima. Zabilježeni su tragovi grčke i rimske civilizacije. Vjeruje se kako je delmatsko pleme Pituntina za svoje središte uzelo upravo Srinjine, a od nekadašnje rimske tradicije tu je pronađen natpis posvećen božici Kibeli. Također, u mjestu postoji i ulica nazvana Dioklecijanov put jer prati trasu kojom je rimski car nekada išao u lov. Vjeruje se da je u mjestu na predjelu *pod bašćon* nekadašnji carev ribnjak gdje je često dolazio sa svojom kćeri. U velikoj seobi u 7. stoljeću, Hrvati dolaze na poljičke prostore te u prvom valu naseljavaju upravo Srinjine i Strožanac. U kasnijoj su povijesti Poljica bila pod upravom hrvatskih knezova, Bosne, Mletačke Republike te Turaka, ali uvijek zadržavši pravo na biranje vlastitoga kneza. Poljica su postojala kao autonomna republika sve do dolaska Napoleona na ove prostore 1807. godine. Apoziciju *republika* prvi je Poljicima pripisao talijanski putopisac Alberto Fortis 1774. godine, a etnik *Poljičanin* prvi se put spominje 1080. godine u Sumpetarskom kartularu (Kuvačić – Ižepa, 2002: 13–31). Poljička Republika ostaje zapisana u povijesti poznata po demokraciji i razrađenoj diplomaciji o čemu svjedoči i Poljički statut. Kao jedan od najvažnijih pronađenih spomenika iz razdoblja hrvatskog srednjovjekovlja, čuva se u arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu pod oznakom Ic65. Tekst je pisan bosančicom, to jest poljičicom, a datira iz 15. stoljeća ili čak i ranije po mišljenju pojedinih znanstvenika (Tomelić Ćurlin, 2012: 196). „Poljički statut, koji je bio kodifikacija poljičkog običajnog prava, svjedoči o želji Poljičana da se zaštite od kraljeve feudalne vlasti, te o grčevitom opiranju novijim oblicima društvenog života koje su im nametala povjesna zbivanja. Njega su Poljičani držali svetinjom na koju su se zaklinjali kao na temelj i znamen svoje samostalnosti” (Kuvačić – Ižepa, 2002: 34).

Naselje Srinjine zauzima površinu od oko deset kilometara kvadratnih čime se ubraja u najveće kotareve grada Splita. Dijeli se na više manjih dijelova nazvanih: „Drače, Mužinići, Bečići, 'Umac, Čvrčice“ (Ivanišević, 1987: 6). Danas mjesto broji dodatne zaseoke, a to su Bilaje, Gaj, Mlijak i Pećina. Posljednjim popisom stanovnika iz 2021. godine utvrđeno je da Srinjine broje 1 208 stanovnika, odnosno 25 manje negoli na prošlom popisu 2011. godine.² Dakle, Srinjine bilježe blagi demografski pad unatoč brojnim doseljenicima. Razlog tomu je jača stopa

² Lelas, Miroslav. (2019). Reportaža iz Srinjina: najistočnije splitsko naselje sve više ljudi prepoznaje kao poželjno mjesto za život. *DalmacijaDanas*. Preuzeto s: <https://www.dalmacijadanas.hr/reportaza-iz-srinjina-najistocnije-splitsko-naselje-sve-vise-ljudi-prepoznaje-kao-pozeljno-mjesto-za-zivot/> (pristupljeno: 10. 8. 2022.).

mortaliteta shodno strukturi stanovništva gdje veliki dio zauzimaju pripadnici starije životne skupine.

Stanovnici se nazivaju Srinjima odakle je izведен oblik posvojnog pridjeva srnjanski.

Na području Srinjina postoji više različitih objekata sakralnog tipa. Uz župnu crkvu Porođenja Blažene Djevice Marije, postoje još crkva svetog Roka, crkva Svih Svetih, crkva svetog Mihovila, dvije crkvice svetoga Nikole te kapelica blaženog Alojzija Stepinca (Selak, 1988: 129). Svi navedeni objekti svjedoče o dubokoj ukorijenjenosti katoličanstva na tim prostorima još od davnih vremena. Najstarija crkvica je ona svetoga Nikole smještena na starom Dioklecijanovom putu iznad potoka Vilara. Vjeruje se da je upravo ona najstarija građevina toga tipa na području Srednjih Poljica, a datira iz 15. ili 16. stoljeća. Nekadašnji srnjanski župnik, don Mate Selak, o crkvici svetoga Nikole u Vilaru zapisuje: „Stoljećima su pokraj nje prolazili poljički težaci i ostali putnici. Tu bi se zaustavili, preporučili bi se sv. Nikoli, zaštitniku putnika i nastavili put (...). Koliko li ova stara građevina, a sada ruševina, krije u sebi uždaha, molitava i preporuka sv. Nikoli!? Što bi nam moglo sve kazati ovo staro, poljičkom rukom isklesano i ugrađeno kamenje, kada bi moglo progovoriti!? A ono nam, ipak, govori o vjeri i čestitosti naših pređa, koji nam u to kamenje uklesaše ljubav prema rodu i porodu” (Selak, 1988: 129).

Osim očuvanja katoličke tradicije u *ništu Srinjini*, mještanima je bilo važno i obrazovanje. O tome svjedoči činjenica o uspostavi organiziranog školstva već 1860. godine. Prvi učitelj bio je svećenik don Andrija Matešan, rođeni Srinjanin. Sve do 1950. godine nastava se održavala u privatnim kućama zbog nepostojanja škole kao građevine u mjestu.³ Godine 1940. krenula je izgradnja službene školske zgrade, ali je prekinuta uslijed Drugog svjetskog rata.⁴ Ista je škola nedavno renovirana te je i danas u funkciji.

O bogatom povijesnom nasljeđu Srinjina govori i zvonik župne crkve Porodjenja Blažene Djevice Marije. Naime, zvono smješteno unutar zvonika datira iz 1725. godinu te na sebi nosi zanimljiv natpis na latinskom koji u prijevodu glasi: „Od zla vremena i svih đavolskih zasjeda, oslobodi nas Gospodine.”⁵ Važno je napomenuti da je spomenuto zvono još uvijek u funkciji.

³ Prvih je 50 godina nastava održavavana u kućama Jerka Čudine i Petra Žure.

⁴ *Osnovna škola „Srinjine”*. Preuzeto s: <http://os-srinjine.skole.hr/skola/povijest> (pristupljeno: 24. 8. 2022.).

⁵ Lelas, Miroslav. (2019). Reportaža iz Srinjina: najistočnije splitsko naselje sve više ljudi prepoznaje kao poželjno mjesto za život. *DalmacijaDanas*. Preuzeto s: <https://www.dalmacijadanasa.hr/reportaza-iz-srinjina-najistocnije-splitsko-naselje-sve-vise-ljudi-prepoznaje-kao-pozeljno-mjesto-za-zivot/> (pristupljeno: 10. 8. 2022.).

U posljednje vrijeme u Srinjinama su se organizirale udruge „Cvit Srinjina” i „Naše Srinjine” koje volonterski rade na očuvanju zajedničke kulturno-povijesne baštine. Također, važno je spomenuti udrugu „Tulipani” koja je u svom radu usmjerena na djecu, njihove potrebe, obrazovanje i zabavu.

5. FONOLOŠKA ANALIZA

5.1. Samoglasnički sustav govora Srinjina

5.1.1. Samoglasnički inventar

U samoglasničkom sustavu srnjanskog govora postoji pet samoglasnika: /a/, /e/, /i/, /o/ i /u/. Oni mogu biti u naglašenom ili nenaglašenom položaju te mogu biti kratki ili dugi. Osim navedenih fonema, u slogotvornoj se funkciji javlja i /r/ u naglašenoj i nenaglašenoj poziciji.

samoglasnik	naglašen		nenaglašen	
	dug	kratak	dug	kratak
a	bâva	gäče	ćikolâda	käca
e	tapët	rëć	Stòbrëć	môre
i	crípña	kacijôla	igralište	vàrijaća
o	óvde	pöma	budúčnôst	poštëno
u	uspǖt	pǖc	Àjdûk	petrisimul
*r	cřv	třska	/	uzdržávat

Tablica 1. Inventar samoglasničkih jedinica zabilježenih u govoru Srinjina

5.1.2. Distribucija i realizacija samoglasnika

Distribucija samoglasnika u govoru Srinjina uglavnom se vodi načelom maksimalne slobode: „To znači da svaki vokal može stajati u početnom, središnjem i u dočetnom položaju; da svaki može biti i dug i kratak; da svaki može stajati u naglašenu i nenaglašenu (predakcenatskom, nakonakcenatskom) položaju; da može dolaziti ispred i iza svih suglasnika; da može doći, osim u osnovama, u prefiksima, u sufiksima, u proklitikama i u enklitikama.” (Lisac, 2003: 20)

Samoglasno */r/ javlja se samostalno u naglašenom ili nenaglašenom položaju. Također, može tvoriti dugi i kratki slog (Tablica 1.). Moguš (1977: 30) pri opisivanju čakavskog narječja

navodi različite realizacije fonema */r/ gdje ubraja /r/, /ar/, /or/ i /er/. U srinjanskom govoru, od navedenih ostvaraja, prisutan je kratki refleks /r/ kao i dugi (npr. *cřkva*, *křv*; *přst*, *svěkřva*). U pojedinim se primjerima javlja uz popratni samoglasnik /i/ *prostrřt* (u značenju *prostrti*).

U govoru je zabilježen zijev ili hijat u primjerim kao što su *päūk*, *rèuma* te *jaūčē*. Unatoč tomu, zastupljene su i asimilacija samoglasnika (*zâva*, *kā*, *trínēs*) te interpolacija suglasnika (*kàjiš*, *fijok*) kao promjene koje se javljaju s ciljem izbjegavanja pojave dvaju samoglasnika u slijedu.

Prijevoj jest naziv koji je izvorno podrazumijevao promjenu korijenskog samoglasnika, a kasnije i promjenu samoglasnika u morfemu koji nije nužno korijenski. Opisana alternacija datira još iz praindoeuropejskog razdoblja (Damjanović, 2003: 67). U govoru Srinjina⁶ prijevoj je realiziran u promjeni skupine *ra* > *re* koja se nedosljedno se provodi: *ùkrest*, *rěst*, ali *vrábac*. Osim toga, prisutan je u primjeru riječi *těplo* (< *töplo*) te u osnovi glagola *bàdat* (< *böst*) (Damjanović, 2003: 67).

Ispadanje sloga, odnosno samoglasnika, uočeno je u primjerima kakvi su *môš* (u značenju *možeš*); *ùdrit* (*udariti*); *öklen* (*odakle*); *dväes(t)* (*dvádeset*), *môga*, *tvôga*, *svôga* (*mojega*, *tvojega*, *svojega*); *mômu*, *tvômu*, *svômu* (*mojemu*, *tvojemu*, *svojemu*). U primjerima *môga*, *tvôga*, *svôga* te *mômu*, *tvômu*, *svômu* prvi slog nerijetko je dugouzlazno naglašen. Afereza, odnosno ispadanje samoglasnika na početku riječi, nije zastupljena pojava (jedini uočeni primjer je *lětrika* u značenju *elektrika*). Međutim, u pojedinim riječima dolazi do zamjene početnog samoglasnika drugim – na primjer, promjena /o/ u /a/ u prilogu *ândā* (*öndā*). Također, fonem /o/ ponekad prelazi u /u/, npr. *ûn*, *sëstrûn*, *năšûn*.

S druge strane, ispadanje dočetnog samoglasnika (apokopa) često se provodi. Apokopiranje je izraženo u svim infinitivnim riječima, a očituje se u ispadanju fonema /i/ unutar infinitivnog nastavka /-ti/, odnosno /-ći/: *rěč*, *žùkat*, *najávit*, *plěst*, *izãč*, *sěst*. Dočetni fonem /i/ gubi se i u oblicima glagolskog priloga sadašnjeg: *siděč*.

Pri jezičnom analiziranju govora Srinjina nisu zabilježeni zatvoreni samoglasnici kao ni diftongacija.

⁶ Ivanišević (1987: 65) u poglavљu o jeziku Poljica navodi: „Na misto glasa *a* govor se u sr. i doń. u nikin ričin *e*, na pr. *resti*, *ukresti*, (...)“

5.1.3. Podrijetlo samoglasnika

Neutralizacijom nekadašnjih poluglasova nastao je *šwa* /ø/ koji u drugoj fazi vokalne transformacije ima dvostruki ostvaraj. U slabom se položaju /ø/ reducirao, a u jakome se položaju vokalizirao. *Šwa* redovito u govoru Srinjina daje /a/: *dân, dànas, ôtac, mâst, kâd, dâska, lâkat, lòvac, kâd, sâd, sâv* ili se reducira (na kraju riječi: *dân, dânas, ôtac, lâž, ...*). Ponekad dolazi do vokalizacije poluglasa premda se nalazi u slabom položaju, a takva se promjena naziva jakom vokalnošću. Jaka vokalnost ili čakavska nepreventivna vokalizacija alijetetna je pojava karakteristična za čakavsko narječe. Tijekom analiziranja srinjanskog govora, navedena je pojava uočena jedino u genitivu jednine imenice *pâs* koji glasi *pâsa*.

Ishodišna skupina /vð/ uglavnom je vokalizirana u fonem /u/: *Ùskrs, ùzet/ùzëst/uzëst* (< *vðzëti), *ùzmen* (< vðzðmen), *ùžgat* (< *vðžgati), *üvik* (< vðvëkð).

Odraz prednjeg nazala */e/ redovito je /e/ u skladu sa štokavsko-kajkavsko-čakavskim alteritetom: *gréda, mëso, ìme, pämët, pêt, dëset, dëvet*. U govorima koji pripadaju čakavskom narječju, česta je promjena */e/ u /a/ u skupu iza glasova /j/, /č/ ili /ž/. Takva situacija nije uočena tijekom analiziranja dijalektoloških upitnika i ogleda govora Srinjina (*jèzik, jètra, pòćët, žédan, žëtva*), osim u standardiziranim primjerima kao što je *žálac*.

Stražnji nazal */q/ se realizira kao /u/: *grûb, gòlûb, múdrôst, mûž, pût, sûd, zûb, sùbota*. Praslavensko slogotvorno */l/ također daje /u/: *vûk, sûnce, dùg, pûk, búva, sùza, jâbuka*.

5.1.4. Refleks jata

U srinjanskom govoru refleks jata većinski je ikavski: *kòlîvka, iznût, lîpo, divôjka, ôstarit, umrût, dvîsta, dòli, ôbid, blîd, cîdit, crîvo, dîtelina, jîst, mîra, sîme, sîkira, smîj, bîćva, lîto*. U govoru Srinjina uočeni su i stalni ekavizmi: *cèsta, óvde, körën, ôbe, starešina*. Osim toga, zabilježene su riječi s (i)jekavskim refleksom jata: *vijénac, žèlezo, pijésak, sijêno, bijéda*.

U pojedinim riječima, ostvaraj jata može biti dvostruk: *körinen/körën; gnijézdo/gnízdo; djèvica/dívica; lijék/lík; sëst/sist; zjénica/zénica, vjèverica/víverica*. Zanimljiva je situacija s riječju *òrëx* koja ostvaruje različite reflekse jata. U imenici *òrij* jat daje /i/ dok se u oblicima izvedenica *oràxňača* te *òraxovica* ili *òraxovac* ostvaruje kao /a/. Rjede su u upotrebi oblici *òrijovica* i *òrijovac*.

5.2. Suglasnički sustav govora Srinjina

5.2.1. Suglasnički inventar

Suglasnički sustav srnjanskog govora sastoji se od 23 suglasnika od čega je 15 šumnika i 8 sonanata. Tijekom analiziranja audiozapisa utvrđeno je kako su fonemi /č/ i /ć/ izjednačeni u srednjem glasu /č/. Isto tako, fonemi /ž/ i /ž/ u većem su dijelu izjednačeni te se realiziraju u obliku srednjeg glasa /ž/.

šumnici			
<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	
<i>t</i>	<i>d</i>		
<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>
<i>č</i>	<i>ž</i>		
		<i>š</i>	<i>ž</i>
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>	

sonanti			
<i>v</i>			<i>m</i>
	<i>r</i>	<i>l</i>	<i>n</i>
<i>j</i>		<i>ļ</i>	<i>ń</i>

Tablica 2. Inventar suglasničkih jedinica zabilježenih u govoru Srinjina

5.2.2. Distribucija i realizacija suglasnika

Lisac (2003: 52) navodi kako je važna značajka novoštokavskog ikavskog dijalekta fonem / ž/ koji se ostvaruje kao refleks praslavenskoga */d'/ dok je u govoru Srinjina zabilježen srednji glas /ž/: *gospoža*, *čaža*, *žež*. Ista je situacija i s realizacijom praslavenskog */dʒ/: *røžak*, *léža*, *súžē*, *svaža*. U nastavku tvrdi kako je česta realizacija */d'/ fonem /j/ čime se iskazuje bliskost

štokavaca i čakavaca na određenom području: *mejāš*, *měja*. U govoru Srinjina zabilježene su dvostrukе realizacije navedenog fonema u riječima kao što su *mlàžtī/mläjtī*, *slàžtī/slätī*, *tùžtī/tütī*. Nadalje, praslavenski */t/ ostvaruje se u obliku fonema /č/: *nôč*, *sviča*, *kùča*, *nëčāk*.

Odraz skupina *st', *sk', *zd', *zg' dijelom je štokavski, a dijelom šćakavski. Štokavski refleks imaju riječi: *dvörīste*, *bášta*, *ognjīste*, *púštat*, *mòždāni*. Šćakavski su primjeri: *ščáp*, *klíšča*, *gùščerica*, *křščen*, *zvížžat*. Izniman je primjer riječi *gvôžže* u kojoj je refleks skupine *zd' šćakavski dok je u izvedenici *gózdeno* navedena skupina dala /zd/.

Praslavenski skup *čr daje /cr/ u riječima: *crvèno*, *crv*, *crivo*.

Fonem /x/ uglavnom se reducira u inicijalnoj poziciji: *armónika*, *àjde*, *ajdūk*, *tít*,⁷ *lâd*, *ladòvina*, *òbotnica*, *íjada*. Pojavnost fonema /x/ većinom je nestabilna i u drugim položajima. Na kraju riječi /x/ se reducira ili prelazi u druge foneme (/j/, /v/): *ödmā*, *smíj*, *gríj*, *grà(j)*, *òrij*, *krüv*, *sûv*. Slična je situacija i u središnjem položaju: *búva*, *ûvo*, *kùvat*, *mijür*, *mávat*. Zabilježen je i prijelaz fonema /x/ u /k/ u riječi *špàker*.

Fonem /f/ također ima nedosljednu realizaciju. Čuva se u riječima (*fěšta*, *fámilija*, *fatüreta*, *fírma*, *šofér*, *fibra*), a negdje pak prelazi u /v/ (*trèvit*, *Vráne*, *šùvit*, *výcat*). Ipak, najčešći su primjeri s dvostrukom realizacijom gdje je i /f/ i /v/ ravnomjerno u upotrebi: *fažõl/važõl*, *frátar/vrátar*, *Fäbjan/Väbjan*. Zabilježena je i promjena /f/ u /h/ u riječi *plaxõn*. Fonem /f/ javlja se kao refleks skupine /hv-/ u riječima: *fála*, *fálit*. Česti su i oblici sa /v/: *vála*, *válit*.

Fonem /v/ u većini primjera ostaje sačuvan kada se nađe u suglasničkom skupu: *svékýva*, *svékar*, *mýtvac*. Uočena je i česta redukcija fonema /v/ (*sýbī*, *sýbež*, *ováki*, *táki*, *köčka*) te promjena /v/ u /b/ u rijetkim primjerima (*bretèno*, *dibji*⁸). U primjeru *zívka* došlo je do zamjene /p/ fonemom /v/.

Fonem /ž/ ostvaruje se kao /ž/ u riječima *žámija*, *žënper*, *žön*. U pojedinim primjerima uočen je prijelaz fonema /ž/ u /ž/: *žëp*, *svidožba*.

U srinjanskom govoru uočena je česta depalatalizacija fonema /l/ što je vidljivo u sljedećim primjerima: *žūj*, *nèdija*, *ûje*, *kòšuja*, *kjūč*, *ùgjen*, *júbav*, *zéje*, *pöje*, *grôbje*, *kàduja*, *izgubjen*, *snöpje*, *vàjalo*. U nekim se pak riječima palatal /l/ čuva: *ùčitel* (ali *učitéjica*), *gräble*, *evànžéle*, *priјateł*, *obíteł*, *zägrylaj*. Zabilježena su samo dva primjera navedenog fonema koji se

⁷ Fonem /x/ reducira se i u izvedenicama glagola *tít*: *óču*, *óčeš*, *óče*; *tide*.

⁸ Češće *dívji*.

depalatalizacijom realizira kao /l/: *grīle*⁹ te *šlīva*. Fonem /ń/ uglavnom se ne podvrgava depalataliziranju:¹⁰ *kōń*, *nīva*, *nūška*, *kńīga*.

Lisac (2003: 21) navodi da je distribucija suglasnika u hrvatskom jeziku uglavnom nezavisna o pojedinim susjednim vokalima. Ipak, postoje određena ograničenja kao što je pravilo da u prefiksima i nastavcima ne mogu doći afrikati.

Do pojave slabljenja šumnika dolazi zbog tendencije pojednostavljanja suglasničkih skupova, odnosno teorije lakšeg izgovora, a najčešće se očituje u slabljenju napetosti prvog suglasnika u skupu. Slabljenje se ostvaruje u četiri kategorije s obzirom na razinu napetosti (na istom stupnju unutar kategorije šumnika; za jedan, dva ili tri stupnja, zamjenom afrikata i okluziva sonantima) ili u obliku redukcije suglasnika (Tomelić, 2000: 81). U govoru Srinjina uočena je redukcija suglasnika u sljedećim primjerima: *bogastvo*,¹¹ *bōme*, *pŕesjednica*, *prěstava*, *klùko*, *tòlitar*. Sličan je primjer disimilacije suglasnika. To je promjena kojom se udaljavaju artikulacijski bliski suglasnici na način da se zamijene sličnima (*gúvno* < *gímno*) ili se reduciraju (*blágosōv* < *blágoslōv*). Asimilacija suglasnika suprotan je proces od disimilacije, odnosno njezina je svrha približavanje artikulacijski različitih suglasnika. Uočena je u primjerima: *š njīn* i *čŕčak*.

Ispadanje suglasnika unutar netipičnih suglasničkih skupova na početku sloga odvija se unutar takozvanih općejezičnih mijena te se ubraja u alteritetne pojave prisutne u sva tri narječja. Takve promjene uočene su u srnjanskom govoru u sljedećim riječima: *dī*, *kō*, *čér*, *čēla*, *sòvat*, *šènica*, *tīca*.

Lisac (2003: 21) tvrdi kako u većini riječi slavenskog podrijetla na kraju ne može stajati više od jednog suglasnika. Unatoč tome, redukcija suglasnika u skupu u dočetnom položaju javlja se rijetko u analiziranom mjesnom govoru, a većinom u slobodnoj komunikaciji (npr. *šēs'*). U ostalim primjerima, dočetni suglasnički skup je zadržan: *bölēst*, *māst*, *göst*, *mlàdōst*, *stärōst*, *grözd*, *mōst*.

O pojavi prelaska dočetnog /m/ u /n/ među prvima su govorili Ivan Mažuranić i Mate Hraste. Zaključeno je kako je navedena promjena zabilježena već u 15. stoljeću, a do kraja 18. stoljeća zahvaća sve primorske krajeve (Tomelić 2000: 99). Dok jedni traže razloge prelaska /m/ u /n/ u dočetnom položaju u teoriji o pojednostavljenom izgovoru, Moguš (1977: 80–81) to propitkuje. On pobliže definira opisanu promjenu navodeći kako se ista provodi u riječima

⁹ U upotrebi je i oblik *grīle*.

¹⁰ Izuzetno u primjerima *dīmkak*, *kùžīna*, *jânci* i *gnôj*.

¹¹ Može biti i *bögastvo*.

kojima ne utječe na značenje te na razini gramatičkih morfema. Brozović (1988: 84) takvu promjenu naziva adrijatizmom. U govoru Srinjina adrijatizam je izrazito čest te se dosljedno provodi: *grízen*, *rùkān*, *kùvān*, *sèdan*, *jèsān*, *prićan*, *mànistrōn*, *brájon*, *nògān*, *znān*, *ðsan*, *mojūn*. Osim na kraju riječi, do promjene /m/ u /n/ u pojedinim primjerima uočenima u srnjanskom govoru dolazi unutar početnoga sloga: *púnpa*, *súnpor*. U primjeru *Mikola* ili *Mikula* dolazi do suprotnog procesa gdje fonem /n/ prelazi u /m/.

Dočetno */l/ u analiziranom govoru može imati dvije različite realizacije, odnosno može biti zadržano bez izmjene ili vokalizacijom prijeći u /a/. Dočetno */l/ se u većini imeničkih riječi čuva što je uočljivo u sljedećim primjerima: *vòl*, *stòl*, *sòl*, *pèpèl*, *vèsèl*, *dèbèl*, *ânžel*, *fažòl*. Iako Menac-Mihalić (2008: 35) tvrdi kako se u imenica i pridjeva koji završavaju na neki drugi vokal umjesto /a/ dočetno */l/ najčešće čuva, u govoru Srinjina zabilježeni su i primjeri s vokalom /a/: *tòpal*, *vřtal*. S druge strane, u imeničkim riječima kao što su *pòsā*, *pákā*, *kótā*, dolazi do vokalizacije dočetnog fonema */l/ u /a/. Tim postupkom u navedenim riječima nastaje skup /aa/ koji sažimanjem prelazi u /ā/. Moguće je nastanak skupina /ea/, /ia/, /oa/, /ua/ gdje se često među vokale interpolira fonem /j/: *plëja*, *ùzeja*, *bìja*, *mòlja*, *bòja*, *čìja*. Vokalizacija */l/ u /a/ događa se i u primjeru *dìja*, s tim da je zastavljen i oblik *dìl*. Fonem */l/ javlja se u unutarnjem slogu u riječi *pálci* dok se u primjeru *kóci* reducira.¹²

Rotacizam je nedosljedno proveden u srnjanskom govoru. Uočene su različite realizacije, npr. *mògu* – *möžen* – *mören*.

U govoru Srinjina ne ostvaruje se epentetsko /d/: *zrâk*, *zrìlo*.

Protetsko /j/ dolazi u inicijalnoj poziciji u riječima koje inače počinju vokalom. Proučavajući jezične materijale analiziranog govora, utvrđena su samo dva takva primjera: *jìst*¹³ i *jìn*.

¹² Redukcija */l/ svrstava se u čakavske alijetete (Tomelić, 2000: 93).

¹³ Proteza se prenosi i na izvedenice navedenog glagolskog lika: *pójist*; *jìden*, *jìdeš*, ...

5.3. Naglasni sustav govora Srinjina

Srinjanski naglasni sustav sastoji se od pet naglasaka. To su kratkouz lazni (à), kratkosilazni (ä), dugouz lazni (á), dugosilazni (â) te akut (ã). Peteronaglasni sustav Finka (1971: 32) objašnjava na sljedeći način: „Sačuvan je klasičan čakavski akcenatski inventar (”~), ali su se razvili i uz lazni akcenti novoštakavskoga tipa (ú ù), pod utjecajem i po uzoru na novoštakavske govore.“ Usto, česte su zanaglasne duljine (ā).

Kapović razlikuje nekoliko skupina naglasnih sustava štokavskih dijalekata. Za peteronaglasni navodi kako je rasprostranjen u velikom broju govora slavonskog dijalekta u Posavini i u staroštakavskom istočnobosanskom dijalektu, gdje Srinjine svakako ne spadaju. Područje Poljica autor svrstava u skupinu čakavskih govora koji su „jako poštakavljeni“ što zaključuje uočivši novoštakavske retrakcije naglaska tipa *nòga – gláva* (Kapović, 2015: 55–58).

Kratki silazni naglasak prisutan je na sljedećim pozicijama:

- u jednosložnim riječima: *rèč, dì, kò, kàd, štà, gùšt, sàd, jòš, svè, pòt, pùc, pýst, bòst, pàs, dùg, žèp.*
- na početnom slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *slàma, mèni, pùno, màtér, nèpokrètna, möć, übrat, pràvit, èvo, vrànjićko, čàća, drùgà, dòli, dùgo, žùka, Plòće, nìkad, plèst, smòkva, tùrań, výlo.*
- na središnjem slogu višesložnih riječi: *priskòćija.*
- na dočetnom slogu višesložnih riječi: *detřžěnt.*

Dugi silazni naglasak javlja se:

- u jednosložnim riječima: *mî, jâ, tâ, tô, znâ, stô, dân, lâž, sâv, pêt, grûb, lût, mûž, zûb, vûk, kôń.*
- na početnom slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *môre, bîlo, néma, ïna, jûdi, pûnpa, ârija, bânda, bâva, fjômba, škûre, târmina, pîrlija, sîrnica, šâlša, špîna, cýkva, zâva, ûn, ândâ.*

Kratki uz lazni naglasak može se čuti:

- na početnom slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *nòga, žèna, vòda, izvôr, nègo, sàda, stvòrit, òni, òdili, târaca, žìvot, ùzet, mòlit, cìmprûs, dànas, kàko, màštilo, ìma, rùkân, čèga, igralište, Stòbrêč, lùćica, tâko, sòlînski, nèstat, pòčelo, jèdna, lìvada.*

- na središnjem slogu višesložnih riječi: *poštēno, kupòvat, mežuvrèmenu, partìzān, naučít, oplòvit, rašèto, suvènir, poklònit, režípet, šepùrika, takùjñ, žalùzine, afànat, babàrñ, batìpān, čikòlāda, grakàtëža, intìmela, kaciјôla, kadìnela, pešùrata, petrìsìmûl.*

Dugi uzlazni naglasak može se javiti:

- na početnom slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *grízen, rádit, bíla, rijékā, óvde, šírit, síta, tvórnica, vámo, tríbat, nísmo, kúpit, núnde, počétak, blízu, stúče, slúžit, crípña, križat, kúnac, línčina, plákoňa, plíva, špíglo, záperak, vrábac.*
- na središnjem slogu višesložnih riječi: *rašéta, budíčnôst, bazéni, pribácit, Omišu, magistrála, sturiči, plaxóni, najávit, natézat, čikopélnica, obadávat.*

Novoštokavski jezični sustav većinom je izgubio stari naglasak akut, no ipak se njeguje u pojedinim dijalektima. Kapović (2015: 47) akut¹⁴ opisuje sljedećim riječima: „Neoakut se tradicionalno opisuje kao uzlazan naglasak (različit od nštak. '), no on je u mnogim govorima zapravo ravan ili blago silazan ton (za razliku od ^ koji brže pada). Za razliku od nštak. ' , slog jeiza njega nizak.”

Primjeri akuta pronađeni u analiziranom mjesnom govoru su sljedeći:

- u jednosložnim riječima: *jūj, žūj, (s) kñn, smrîč, žûk, pût, smîj, îč.*
- na središnjem slogu višesložnih riječi: *izmlâtiš, uzêla, priprêmû.*
- na dočetnom slogu dvosložnih ili višesložnih riječi: *usût, uspût, Trogř, balûn, bunâr, iznît, kolâč, tvojûn, vod , baluň r, bidûn, bok l, mot r, kantun l, klab k, kom n, kom n, kostrîč, krožûn, kuš n, lazaň r, lanc n, maškl n, pašam n, per n, ov l, sar n, strij č, sturič, šud r, tap t, važ l, umr t.*

Prokliza, odnosno prenošenje naglaska s toničke riječi na prednaglasnicu, pojavljuje se u govoru Srinjina: ð' dv , ù Vrańic, ù t , n  m ne, n  i t . Ipak, ne provodi se dosljedno: *u n s.*

„Hrvatski je jezik iz praslavenskoga naslijedio i nenaglašene duljine, bile one nakon akcenta ili u slogu neposredno ispred naglašenoga. U novoštokavskim govorima, naravno,

¹⁴ Novi akut se katkad skraćeno naziva i samo akut (Kapović, 2015: 76).

predakcenatskih duljina nema” (Lisac, 2003: 24). U proučavanom mjesnom govoru uočeno je čuvanje zanaglasnih duljina, a neki od takvih primjera su: *priprēmū*, *budúčnōst*, *sòlīnske*, *žùkūn*, *ïmā*, *Stòbrēč*, *ödmā*, *počétkū*, *skrèčē*, *gòdinā*, *mìsēc*, *rànijē*, *Gälēba*.

6. MORFOLOŠKA ANALIZA

6.1. Imenice

U srnjanskom govoru imenice se sklanjaju većinom prema zakonitostima novoštokavske deklinacije. Iznimke su imenice *mătēr* i *ćēr* koje imaju isti oblik u nominativu i akuzativu jednine. U instrumentalu jednine imenica *ćēr* ima oblik *ćērōn* prema deklinaciji imenice *mătēr* (I jd. *măterōn*). Zanimljiv je i oblik imenice *cēsta* koji u instrumentalu jednine glasi *cēstūn*, kao i *sēstra* > *sëstrūn*.

Imenice muškog roda u instrumentalu jednine većinsko poprimaju nastavak *-en*¹⁵ bez obzira na (ne)palatalnost osnove u primjerima: *nóžen*, *kjúčen*, *míšen*, *kóncen*, *múžen*, *jéžen*.

U lokativu jednine imenica ženskog roda sibilarizacija se ne provodi dosljedno pa su tako istovremeno u upotrebi oblici kao *bánki*, *vójski*, *kníðgi*; te *Áfrici*, *kníðzi*, *slíci*.

U dativu, lokativu i instrumentalu množine nastavci su uglavnom sinkretizirani te glase *-ima* ili *-ama*: (o) *žènama*, (s) *pätkama*, (sa) *sínovima*, (po) *sélima*, (s) *kòhima*. U pojedinim primjerima javlja se nastavak *-in* (nastao iz nastavka *-im* promjenom dočetnog /m/ u /n/) koji Lukežić (2015: 85) definira kao noviji nastavak preuzet iz dativa množine mekih osnova pridjevsko-zamjeničke deklinacije: (u) *grädovīn*, (po) *břdīn*. U paradigmi imenica e-vrste ponekad se javlja starojezični nastavak *-an* (od *-am*): (na) *ìglān*, (u) *rùkān*.

Lukežić (2015: 84) dijeli nastavke genitiva množine na one koji pripadaju paradigmi a-vrste, odnosno e-vrste. U paradigmi a-vrste uvršteni su nastavci: *-ā* kao izvorna štokavska morfološka inovacija (*grädovā*, *sínovā*, *sélā*) te stariji nastavci *-i* (*júdi*) i *-iju* (*göstiju*). Imenice e-vrste imaju nastavke: *-ā* (*žénā*, *búvā*, *kósā*), *-i* (*vlásī*) te *-u* za koji nije pronađena potvrda u proučavanom mjesnom govoru.

Posebno se izdvaja genitiv jednine imenice *tlō* koji glavi *tlèva*. Navedeni je oblik frekventniji u upotrebi od nominativnoga koji često biva zamijenjen imenicom *pòd*.

Pluralia tantum je naziv za imenice koje se javljaju samo u množinskom obliku, a primjeri takvih su sljedeći: *mùdânte*, *gräbje*, *nòžice*, *očále*, *škäle*, *vrâta*.

¹⁵ Lukežić (2015: 154) smatra da je ovaj nastavak svojstven južnočakavskim govorima.

Kod imenica je prisutna kratka i duga množina, s tim da je duži oblik zastupljen u većoj mjeri: *vükovi*, *br̄kovi*, *krälevi*, *grädovi*, *šävovi*, *sïnovi*, *kjúćevi*. Kratka je množina ostvarena u sljedećim primjerima: *kjúći*, *nóži*, *mïši*.

6.2. Zamjenice

U govoru Srinjina u upotrebi su osobne zamjenice: *jâ*, *tî*, *ôn*, *ònâ*, *òno*, *mî*, *vî*, *ôni*, *ône*, *ônâ*. Osobna zamjenica 3. lica jednine muškog roda može imati oblik *ûn*. Finka (1971: 50) tu pojavu uvrštava među ucestale čakavske oblike, no u srnjanskom govoru početni /o/ se ne zamjenjuje fonemom /u/ u zamjeničkim likovima ženskog i srednjeg roda. U dativu su zastupljeni naglašeni i nenaglašeni oblici: *mëni/mi*, *tëbi/ti*, *ńemu/mu*, *ńój/joj*, *jon*,¹⁶ *näma/nan*, *väma/vämi/van*, *ńima/in*.

Od posvojnih zamjenica koriste se: *môj*, *tvôj*, *ńègov*, *ńezin*, *nâš*, *vâš*, *ńi(x)ov*. Zabilježene su povratne zamjenice *sëbe/se*, *sëbi* i *sòbõn*. Oblici povratno-posvojne zamjenice su: *svôj*, *svôga/svòjega/svojèga*, *svómu/svòjemu*, *svòjin/svojñ*. Pokazne zamjenice prisutne u govoru Srinjina su: *òvâj/òvî*, *òvâ*, *òvô*, *tâj/òtî/tî*, *tâ/òtâ*, *tô*, *ònâj/ònî*, *ònâ*, *ònô*, *ònogâ/onòga*, *ònómû/onòmu*, ... U govoru ispitanika uočene su upitno-odnosne zamjenice: *kô*, *štâ*, *ćèga*, *kòga*, *ćijî/ćësôv(i)*, *kàk(v)i*, *onâkî*, *tâkî/tâkâv*. Zabilježeni su oblici neodređenih zamjenica: *nëko*, *nësto*, *nïšta*, *svâšta*, *štâgod/štògod/štòkod*.

6.3. Pridjevi

U analiziranom govoru uglavnom su izjednačeni određeni i neodređeni oblik pridjeva što je istaknuto u genitivu jednine tipa *mlâda* i *mlâdoga* (Lisac, 20003: 26). U upotrebi je većinom određeni tip pridjeva: *mlâdî*, *növî*, *tüjî*, *bîlî*. Pridjevski se oblici dekliniraju prema paradigmi sklonidbe koja je u upotrebi od starojezičnog razdoblja (Lukežić, 2015: 243).

Stupnjevanje pridjeva odvija se prema utvrđenoj paradigmi. Komparativ se tvori nastavcima -*ji* (*lüćî*, *mläjî*, *dräžî*), -*iji* (*spòrijî*, *lagânijî*, *srïtnijî*) te -*ši* (*lipšî*, *mëkšî*, *läkshî*). Iznimka je

¹⁶ „U trećem i šestom padežu ženski' zaminica i pridiva u sr. i doń. Pojedin ponajviše ima na kraju -*on*, na pr. *jon* (gor. *joj*), *nikon* (gor. *nikoj*), *staron* (gor. staroj) itd.; u doń. se od ženske čeladi čuje i *jun*, *nikun* itd.” (Ivanišević, 1987: 67). Navedeni se oblici čuju i u govoru Srinjina, ali u instrumentalu.

komparativni oblik *vîšlî*,¹⁷ odnosno superlativ *nâjvîšlî*, u kojem dolazi do kombinacije više promjena. Pred nastavkom *-ji* javlja se epentetsko /l/ čime nastaje palatal /ʎ/. Shodno tome, provodi se jednačenje po mjestu tvorbe pa se dočetni fonem osnove /s/ palatalizira čime nastaje /š/. Osim navedenih primjera, u govoru su uočeni supletivni komparativi i superlativi tipa *dòbar* – *bòjî* – *nâjbòjî*.

Zanimljivi su oblici *starovînskî* (u značenju *starînskî*) te *cîkòvnî* kao arhaični primjeri često zastupljeni u mjesnom govoru Srinjina.

6.4. Brojevi

U srnjanskom govoru glavni brojevi glase: *jedân*, *dvâ*, *trî*, *ćètři*, *pêt*, *šést*, *sëdan*, *ðsan*, *dëvet*, *dëset*, *jedànës(t)*, *dvánës(t)*, *trínës(t)*, *ćet nës(t)*, *p tnës(t)*, *š snës(t)*, *sed mnës(t)*, *os mnës(t)*.¹⁸ Brojevi 20, 30, 40 izgovaraju se *dv des t*, *tr des t*, *ped des t*. U slobodnom govoru mogu se čuti skraćene forme kao *dv es(t)*, *tr es(t)*, *p d es*. Iako je broj 100 zadržan kao *st * u većini izvedenih likova (*p sto*, * esto*, *s dansto*), u riječima *dv sta* i *tr sta* ima drukčiji ostvaraj. Brojka 1000 može se izgovoriti kao *t su a* ili * jada*.

Relikti dvojine zadržani su u sintagmatskim skupovima koje tvore brojevi *dv *, *tr * i *ć t * uz imenice: *dv  kj  ca*, *tr  st la*, * t ri br  ta*, *tr  s na*, *dv  gr  da*, * t ri s la*. „Nestankom dvojine kao gramatičke kategorije u hrvatskome nije posve potrto značenje brojeva 2, 3 i 4 u semantičkom sadr aju koji su nosile odgovaraju e brojevne imenice, no njihova je prvotna dvojinska sklonidba naru ena” (Luke i , 2015: 253).

Zbirni brojevi u opisanom mjesnom govoru glase: *dv je*, *p tero*, * st ero*, * sm ro*, *d s etero*. Tako er, u upotrebi su i oblici kao *dv jica*, *tr jica* koji brojevno ozna avaju skupine sastavljene od pripadnika mu koga roda. Slo nice nastale od rije i * ba* te broja *dv * javljaju se u sljede im oblicima: * badv / ba dv *, * bedv / badv / be dv *. Navedeni primjer stalni je pleonazam koji je gotovo poprimio funkciju uobi ajene sintagme.

Razloma ki oblik dvije tre ine izgovara se kao *dv  d la*. Iz toga slijedi paradigma prema kojoj su tri  etvrtiny izra ene kao *tr  d la*,  etiri petine kao * t ri d la* i tako dalje.

¹⁷ Luke i  (2015: 249) navedeni lik svr tava u podru je zapadne štokavštine.

¹⁸ Uo eni su i oblici *sed ml st*, *os ml st* koje i Ivani evi  (1987: 66) navodi u svojoj monografiji.

6.5. Glagoli

Damjanović (2003: 118–119) kao osnovne gramatičke kategorije glagola nabroja vrijeme (prošlo, sadašnje, buduće), lice (1., 2. i 3.), broj (jednina, množina), način (indikativ, imperativ, kondicional, optativ), vid (svršeni, nesvršeni), stanje (aktiv, pasiv) te određenost, odnosno neodređenost.¹⁹ Sve navedene kategorije zastupljene su u glagolskom inventaru analiziranog govora.

„Infinitiv je neodređen glagolski oblik koji kazuje samo pojam radnje. Stoga se uzima kao osnovni glagolski oblik i navodi se kada se općenito govori o nekom glagolu” (Barić et al., 1997: 235). Infinitiv je u govoru Srinjina redovito apokopiran, odnosno gubi se dočetni fonem /i/ u infinitivnom nastavku *-ti* ili *-ći*: *šétat, umrít, třkat, sazrìyat, mlátit, špijat, popět, ūč, pòmoč*. Distinkcija između infinitiva i supina nije sačuvana u obličnom niti značenjskom smislu: *idēn izăč – môrān izăč*.

Glagoli II. vrste uglavnom imaju *-ni* umjesto *-nu* u osnovi: *màknit, dìgnit, mètnit, gùrnit*.

Prezent je jednostavni glagolski oblik kojim se iskazuje sadašnje vrijeme. Imaju ga svi govori kako u standardnom jeziku, tako i u mjesnom govoru Srinjina. Tvori se različitim nastavcima koje Lukežić (2015: 318) prikazuje tablicom (Tablica 3.).

broj	lice	1. (-e-)	2. (-je-)	3. (-a)	4. (-i-)
jd.	1.	<i>-en</i>	<i>-jen</i>	<i>-an</i>	<i>-in</i>
	2.	<i>-eš</i>	<i>-ješ</i>	<i>-aš</i>	<i>-iš</i>
	3.	<i>-e</i>	<i>-je</i>	<i>-a</i>	<i>-i</i>
mn.	1.	<i>-emo</i>	<i>-jemo</i>	<i>-amo</i>	<i>-imo</i>
	2.	<i>-ete</i>	<i>-jete</i>	<i>-ate</i>	<i>-ite</i>
	3.	<i>-u, (-edu)</i>	<i>-ju, (-jedu)</i>	<i>-aju, (-aje), -adu</i>	<i>-e, -u, (-idu)</i>

Tablica 3. Prezentske paradigme u štokavskom narječju u 20. st. (Lukežić, 2015: 318).

¹⁹ Damjanović (2003: 291–292) navedenu kategoriju objašnjava kao oprek u između usmjerenosti i neusmjerenosti, odnosno jednokratnosti i mnogokratnosti.

Primjer prve konjugacijske vrste: glagol *mäzat*:

	jd.	mn.
1.	<i>mäžēn</i>	<i>mäžēmo</i>
2.	<i>mäžēš</i>	<i>mäžēte</i>
3.	<i>mäžē</i>	<i>mäžū</i>

Primjer druge konjugacijske vrste: glagol *läjat*:

	jd.	mn.
1.	<i>läjēn</i>	<i>läjemo</i>
2.	<i>läjēš</i>	<i>läjete</i>
3.	<i>läjē</i>	<i>läjū</i>

Primjer treće konjugacijske vrste: glagol *mórat*:

	jd.	mn.
1.	<i>môrān</i>	<i>môramo</i>
2.	<i>môrāš</i>	<i>môrate</i>
3.	<i>môrā</i>	<i>môrajū</i>

Primjer četvrte konjugacijske vrste: glagol *bìžat*:

	jd.	mn.
1.	<i>bìžīn</i>	<i>bìžimo</i>
2.	<i>bìžīš</i>	<i>bìžite</i>
3.	<i>bìžī</i>	<i>bìžū</i>

U prezentu 3. lica množine posebno je čest nastavak *-u*: *rádū*, *nòsū*, *žívū*. Nisu pronađeni primjeri koji uključuju nastavke *-edu*, *-jedu*, *-aje* i *-idu*. Iz toga su razloga u tablici označeni zagrada. Oblik glagola *žítvit* nerijetko u 1. licu jednine glasi *žíven*, a u 3. licu jednine *žíve* što je u skladu s drugom paradigmom sprezanja glagola. Ostatak konjugacije slijedi četvrtu sprezidbenu vrstu. Glagol *mòć* u 1. licu jednine ima trostruki ostvaraj: *mògu*, *mòren* te *mòžen*.

Perfekt se često pojavljuje u analiziranom govoru, a njegov se oblik tvori nenaglašenim prezentom pomoćnog glagola biti, to jest *bìt* (*san*, *si*, *je*, *smo*, *ste*, *su*), i glagolskim pridjevom radnim: *stvòrila su*, *mögla je*, *ìmali su*, *plèli su*.

Lisac (2003: 57) navodi kako je aorist čest u zapadnom dijalektu štokavskog narječja, no u analiziranom govoru nije utvrđen, kao ni imperfekt.

Futur prvi tvori se nenaglašenim prezentom pomoćnog glagola htjeti, odnosno *tìt* (*čú*, *češ*, *čé*, *čemo*, *čete*, *če*) uz infinitiv: *rádit ču*, *bìt čemo*, *kòpat če*. Futur drugi sastavljen je od svršenog prezenta pomoćnog glagola biti, odnosno *bìt* (*bùdēn*, *bùdëš*, *bùdë*, *bùdëmo*, *bùdëte*, *bùdù*), i glagolskog pridjeva radnog: *bùdëš rádija*, *bùdëmo žívili*, *bùdë ūšā*). Ponekad se na mjestu glagolskog pridjeva radnog javlja infinitivni oblik: *bùdëš ič*.

Glagolski načini imperativ i kondicional redovito su u upotrebi u srinjanskom govoru. Imperativ je takozvani zapovjedni način koji tvori složene oblike u 3. licu jednine i množine, a u 1. licu množine te u 2. licu jednine i množine jednostavne oblike (Barić et al., 1997: 242). Primjer jednostavnog, nesloženog imperativa bi bio: *bùdi*, *slùšāj*, *rádi*, *mòlite*, *äjmo*. Imperativ 3. lica jednine i ili množine glasi: *nëka pìju*, *nëka príćaju*, *nëk(a) donèse*. Tvorba kondicionala vrši se povezivanjem oblika nenaglašenoga aorista pomoćnoga glagola biti koji je izjednačen u svim licima u liku *bi* te glagolskog pridjeva radnog: *čùla bi*, *bíli bi*, *pítā bi*. Kondisional drugi tvori se od kondicionala prvog pomoćnog glagola biti i glagolskog pridjeva radnog: *bìja bi rádija*, *bíli bi sèli*, *bíla bi dòšla*.

„Glagolski prilog prošli (oblik na *-vši*) danas je nepoznat većini štokavskih govora, dok je glagolski prilog sadašnji većim dijelom očuvan” (Lisac, 2003: 26). Glagolski prilog sadašnji često se izgovara u krnjem obliku: *sidëć*, *stojëć*. Od navedenih se oblika mogu tvoriti pridjevi (npr. *nòsëća* u značenju *trudna*). Glagolski prilog prošli nije zabilježen tijekom analiziranja korištenog jezičnog materijala.

6.6. Nepromjenjive riječi

U skupinu nepromjenjivih riječi ubrajaju se prilozi, prijedlozi, veznici, usklici i čestice.

Od priloga zastupljenih u govoru Srinjina važno je istaknuti sljedeće: *óvde/óde*, *òtôl* (u značenju *òtud*), *òdôv* (*odàvdê*), *pòslî(n)*, *stòpro*²⁰ (u značenju *tèk*), *odàtamo*, *přvo* (u značenju *prìje*), *òzgâr*, *lipon* (intenzifikator, u značenju *skrôz*), *siguro*, *sîmo*, *prëveć* (u značenju *prëviše*), *pòdâse*, *lëšo*, *gänc* (u značenju *pòtpuno*, *skrôz*), *dòčîn*, *čîpo* (*tàmân*), *nasesŕca* (*nàtašte*) itd. Zanimljivi su primjeri *nâvr(i)* te *pòvr(i)* u kojima se fonem /x/ u dočetnom položaju reducira ili se zamjenjuje fonemom /i/. Navesci nisu zabilježeni u analiziranom jezičnom materijalu.

Prijedlozima se označavaju različiti odnosi u koje stupaju riječi ispred kojih se nalaze. Zajedno s imenicom čine prijedložni izraz (Barić et al., 1997: 277–278): *od rašéta*, *òd (dvâ) šćápa*, *na Stòbreću*, *u Trogîr na Pàntânu*, *nà mîne*, *ù slâmu*, *ù kâcu*, *za sùvenîr*. Iako je u *Hrvatskoj školskoj gramatici* (Barić et al., 1997: 279) navedeno kako se prijedlog *s(a)* slaže s genitivom ili instrumentalom, u primjeru: *s drûgû strânu mòsta*, uočena je njegova uporaba uz riječi u akuzativu. Prijedlog *vâ* vokalizacijom prelazi u /u/: *u rùkân*, *ù tî dòlac*, *u mežuvrèmenu*.

Veznici su nepromjenjive riječi čija je uloga povezivanje riječi, skupova riječi ili rečenica. S obzirom na značenje i službu dijele se na: sastavne (*i*, *nìt*, *nìti*, *ni*), rastavne (*ili*, *iliti*, *ilitiga*, *ili – ili*), suprotne (*a*, *àli*, *nëgo*), isključne (*òsin*, *jèdîno*, *sâmo*), zaključne (*zàtô*), pogodbene (*kâd*, *àko*), uzročne (*jër*) itd. Često se upotrebljava oblik veznika *štâ* u značenju *zato što, jer*.

„Uzvici su riječi (glas ili niz glasova) koji nemaju značenje nego služe kao signali, kvačila u konkretnoj situaciji i za oponašanje zvukova. Njima se upućuje na različita duševna stanja i dojmove, kao što su: radost, žalost, strah, sumnja, ugoda, bol, iznenađenje i dr.” (Barić et al., 1997: 283). Uzvici uočeni u prikupljenom jezičnom materijalu te u slobodnom govoru su: *jävlu*, *âjde*, *bôg te àla*.

Čestice su riječi koje „iskazuju stav govornika prema onome o čemu govorи, s obzirom na njegovo znanje, želje i osjećanja” (Barić et al., 1997: 282). Tijekom proučavanja govora Srinjina neke su od zabilježenih čestica: *nëka*, *da*, *ne*, *dakàko*, *bär*, *bâš*, *öpët*, *mâ*, *dâšta*, ...

²⁰ U *Splitskom rječniku* stoji natuknica: *stòpru*, pril. – upravo, baš sad, taman, tek, maloprije (Petrić, 2008: 313).

7. LEKSIK

Srinjanski jezični sistem posjeduje bogat leksički materijal koji broji posuđenice iz više jezika te različite regionalizme i dijalektizme. Najveći broj posuđenih riječi je talijanskog podrijetla što je uvjetovano društveno-povijesnom situacijom i geografskim smještajem. Analizirani govor obuhvaća i riječi iz mađarskog, turskog, njemačkog i ruskog jezika. Jezični materijal dijelom je utvrđen osobnim poznavanjem istoga, a dijelom je sakupljen u slobodnoj komunikaciji s ispitanicima ili na temelju dijalektoloških upitnika koji se tiču različitih semantičkih polja. U nastavku poglavlja leksičke će jedinice biti izložene abecednim redom te će se ukratko pojasniti. Etimologija i definicije pojedinih riječi iznose se na temelju vlastitog znanja ili uz pomoć stručne literature. Najvećim dijelom korišteni su *Etimografski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* Petra Skoka i *Splitski rječnik* Željka Petrića. Usto, korišten je *Hrvatski jezični portal*.²¹

afānat (past u àfān) – izgubiti svijest, onesvijestiti se

àngriz – riža

ârija – (svježi) zrak

babàrīn – ubrus od tkanine koji se stavlja maloj djeci oko vrata kako se ne bi zaprljali prilikom hranjenja

bàdat – bosti, provocirati nekoga

bàjam(a) – badem

bàkānžé – visoke teške cipele, čizme

bàlińéra – kuglični ležaj

balūn – lopta za igranje

baluńér – nogometnaš

bànak – klupa za sjedenje bez naslona, stol na tržnici

bânda – strana

bàso – nisko, za osobu se kaže da je **bàsa**, **bàsasta** što znači niska, debeluškasta

bàškot(in) – dvopek, prepečeni komadi kruha

batipān – pleteni udarač u obliku teniskog reketa koji služi za isprašivanje tepiha

(ž)bàtit – tući, udarati

bâva – lagani povjetarac

bidûn – zaljevača

bokâl – stakleni vrč za vodu

brèncuja, brènkuja – velika muha koja glasno zuji

brònzîn – veliki brončani lonac, obično za kuhanje nad otvorenom vatrom

brùjet – jušno jelo od razne morske ribe, brodet

brùškîn – četka za ribanje

²¹ *Hrvatski jezični portal*. <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=main> (pristupljeno: 23. 8. 2022.).

càta – dinja

cìmprùs – čempres

*crípña*²² – uzdignuti zaobljeni poklopac, služi za poklapanje tepsije ili lonca prilikom pečenja ili kuhanja nad otvorenom vatrom, peka

ćikara – šalica, najčešće za ispijanje kave ili mlijeka

ćikòlāda – čokolada

ćikopélnica – plitka posuda u koju se trese pepeo i ostavljaju opušci, pepeljara

*dìna*²³ – lubenica

dòlamica – kratki kaput

dràča – bodljikavo raslinje; riblja košćica

žìlet – odjevni predmet koji se nosi preko druge odjeće, bez rukava, a prekriva trup, prsluk

žìrān – vrsta ukrasnog cvijeta, pelargonija

fjòmba – plomba

gàče – odjevni predmet za donji dio tijela, hlače

grakàtèza – ribež, dio kuhinjskog pribora za usitnjavanje pomoću sitnih oštih otvora

grìle, grìle, škùre – vanjski kapak na prozoru, služi za regulaciju zraka i svjetlosti otvaranjem ili zatvaranjem pomičnih rebara

inbòtìda – topli debeli prekrivač za krevet, perjanica

intìmela – jastučnica, navlaka za jastuk

ìzdavit – izvaditi

ìzvanpit – ispariti, iskuhati

jàmatva – vrijeme berbe grožđa i pravljenja vina

jūj – vrsta trave, ljulj

kàca – visoka posuda okruglog oblika koja služi za gnječenje grožđa ili kiseljenje kupusa

kaciјòla – dio kuhinjskog pribora duge drške s dubokom žlicom, služi za vađenje juhe ili čega tekućeg iz lonca, zaimaća, kutlača

kadìnela – nakit koji se nosi oko vrata, ogrlica, lančić

kàjsija – marelica

kantunàl – noćni ormarić koji стоји pored kreveta

kàpula – crveni luk

kàrota – mrkva

kàtrìga – stolica, sjedalica s naslonom

kèceja – pregača

klabùk – šešir s obodom

kòlet – dio košulje ili majice oko vrata, ovratnik

kòltrìna, kòntrìna – zavjesa

komìn – prostorija u kojoj se loži vatra

komùn – dio namještaja za odlaganje s policama i ladicama

kònistra – velika pletena košara, u njoj se najčešće nosila dota

kòpańa – velika drvena posuda, služi za miješanje tjestra

koreńica – korijen kupusa

²² „U nas kažu *cripña* (pod kojon se kruv peče), u Siňu i Cetini *pëka*“ (Ivanišević, 1987: 68).

²³ „Kod primjera *dinja* riječ je o lažnom semantičkom paru sa standardnohrvatskim (dijalekt. *dinja* 'lubenica' – stand.hr. *dinja* 'dinja')“ (Spicijarić Paškvan, 2015: 197).

kostrīč – zimzeleni grm, veprina

krēdēnca – dio kućnog namještaja, ormara s ladicama i staklenom vitrinom, najčešće u kuhinji za odlaganje posuđa

križat – rezati nožem

krožūn – prsluk, v. *žilet*

*kükumār*²⁴ – krastavac

kúnac – kunić

kunpūr – gomoljasto povrće, krumpir

kušīn – jastuk

kùžīna – kuhinja

kvāsina – vinski ocat

lancūn – dio posteljine, plahta

lazańūr – veliki izduženi valjak za razvlačenje tijesta

lázivac, lázivica – osoba koja mnogo laže

lèvānda, târmina – lavanda

línčina – lijena osoba

màja – majica

mànistra – tjestenina

mašklīn – poljodjelsko oruđe za kopanje zemlje

mùdānte – dio donjeg rublja, gaćice

mùrtila, mùrtela – bosiljak

obadávat – uvažavati nečije mišljenje, brinuti se, paziti

òplit – skidati zaperak koji raste na vinovoj lozi

òvas – zob

pànceta – slanina

pašamān – ograda uz stepenište, rukohvat

perūn – dio pribora za jelo, vilica; poljodjelsko oruđe u obliku vilice, služi za kopanje tvrde zemlje, vile

pešūrata – tradicionalna slastica u obliku okruglice koja se priprema prženjem u ulju, uglavnom se priprema na Badnjak, fritula

petrisīmūl – začinska biljka, peršin

pijat – predmet iz kojega se jede, tanjur

pírlija – lijevak, služi za prelijevanje tekućine u boce ili posude uskog grla

pjàdela, ovāl – veliki tanjur, uglavnom metalni, služi većinom za posluživanje pršuta, sira i sl.

plákoña – podrugljivi naziv za osobu koja mnogo plače

plíva – ljuščice koje se odvajaju prilikom oplovljavanja žita

poklònit se – sagnuti se

pòma – rajčica

pòsteja – krevet

pòšāda – dio pribora za jelo uz žlicu i vilicu, mali nož, nožić

pòš(uš)kat – potući travu motik

pòt – metalni lončić, služi za kuhanje ili podgrijavanje kave, vode, mlijeka, vina i/ili pijenje

pràska – okruglo voće narančaste boje ovijemo tankom korom s dlačicama, breskva

²⁴ Radi se o riječi mediteranskog podrijetla, ali zabilježena je i u drugim europskim jezicima kao što su engleski, francuski, slovenski i nizozemski (Spicijarić Paškvan, 2015: 202).

pūc – predmet koji služi za kopčanje odjeće, dugme

rašeto, rešeto – pletena posuda okruglog oblika, služi najčešće za prosijavanje brašna ili za držanje voća, povrća i sl.

režipet – dio ženskog donjeg rublja, pokrivalo za grudi, grudnjak

rènčinā – dio nakita koji se nosi na ušima, naušnica

sarūn – morska riba, šarun

sòpärnìk – tradicionalno poljičko jelo od beskvasnog tijesta i nadjeva od blitve, kupusa i luka, naziv nastao od riječi **suhopårnìk* u značenju 'nezačinjeno jelo' (Kapović, 2019: 27)

sinija – velika drvena podloga okruglog oblika na kojoj se peče soparnik

sírnica – tradicionalna Uskrnsna pogača

sítia – biljka koja služi za pletenje rešeta

sítinica – dio zaljevače koji služi kao sito za bolje raspršivanje mlaza vode, stožastog oblika s rupicama; sito za procjeđivanje vina

smr̄ič – nisko bodljikavo raslinje

sòkolska mäj'ca – donja majica, potkošulja

strijäč – šešir širokog oboda, najčešće od slame

strojít – prosijavati žito

stur̄ič – tanka slaminata prostirka, služi kao podloga za sušenje smokava ili kao natkrivalo

šálša – umak od pasirane rajčice, paprike i drugog povrća

šepùrika, šipùrika – divlji šipak, drača

šírum – kapa, šilterica

škàncela, skàncela – polica u spremištu

škàvet, škàfet – ladica

škùdèla – manja plastična posuda, zdjelica

špìca – tvrda jezgra ploda, koštica

špigeta – vezica kojom se vezuju cipele

špìglo – ogledalo

špîna – cijev kroz koju prolazi voda, slavina

špòrak – prljav, nečist

štèrik(a) – voštana parafinska svijeća

štràca – krpa

šudâr – marama, žene ga nose kao pokrivalo za glavu, može služiti za brisanje nosa

šúpa, sprèma – prostorija u kući za odlaganje, smočnica

šùvit – prostorija ispod krova kuće, potkrovљje

takùjtn – predmet u kojem se nosi novac, novčanik

tapèt – tepih

tàvaja – prostirka za stol, stolnjak

tèrina – plastična posuda za salatu, zdjela

*tûran*²⁵ – sprava koja služi za gnječenje grožđa

²⁵ „Turań je odma' blizu kuće, u dvoru pod sinicon. Za n̄ se 'oće dobra ploča od kamena, to mu je temelj, dvi stupice (izdubine), u koje ulazu loze, a na ove dvi škróve ili ovna, zatin dva krkatura ili kobile, tri četri pogače, konop za opasat, šta se zove pâs ili liban, trsti, u koje se meće mast, špórte (opleten koš), klunci, čin se sapińu krkaturi i spona, čin se veže. To je alat od turńa, koji služi za izažimaće vina” (Ivanišević, 1987: 92).

vàrijača – velika drvena žlica kojom se miješa hrana dok se kuha da ne zagori

važol – grah

vrtal – vrt, najčešće uz kuću

záperak – manji izdanak koji raste na vinovoј lozi iza svakoga lista

žaluzíne – metalna pomicna rebra na prozoru s unutarnje strane pomoću kojih se regulira dopiranje svjetlosti u prostoriju

žigavica – kopriva

žuk, žuk(a) – rus. brnistra

žutinica, žutenica – vrsta zelja, poljsko bilje

8. OGLEDI GOVORA

Poštěno rěč, jā od rašéta jōš sàda grízen slämu... jér měni su rašèta stvòrila život i budúčnōst, mī smo tòga pùno rádili. Ìma san mätēr koja je bila öd dvā šćápa, něpokrētna, u rùkān je mògla svě, a nî(je) mògla ôdit. I tú bi prisköčija jā i žèna. Mí bi išli, übrali bi sítu od čèga su se pléla tâ rašèta. (...) A tô ti sàmo ìma vako na úšču rijékā, dì se míšā rijeka i môre. Tô ti ìmā, óvde je bilo na Stobrèču i sàd kàko se je Stòbrēč šírija, pràvile, èvo sad je dösla tâ lùčica tåko da tô nêma sàd za sítu. Pà smo ôdili ù Vraňic di je vräničko ìgralîste i dì su övî bazéni od Îne... tû je bilo síte sa sòlinske stráne i sa vräničkē stráne. Tú smo brâli jâ i čäča i žèna. E önda i tû döšlo, pràvili su se tî bazéni, šírilo se ìgralîste, jävlu, nèstalo je i tû. Önda smo se pribácili, bìlo je tòga i u Omíšu oko tvórnice Gälëba i vâmo dì je, s drügû strânu mòsta. Tú smo išto ôdili. Önda smo se, pöslín nèstalo je i tû sítē kàd se tô počelo širit, nàsipat, önda smo išli u Trogir na Pantanu. Döli smo ôdili za dûgo gödinâ, i öndâ smo se u mežuvrèmenu, tríbala nan je žùka s kîn čemo šít tâ rašèta, a pöšto mí nísmo znâli tô, žùku žùkat, nègo smo ôdili u Rögatîn. Önda bi u Rögatin i u Komínu nàšli tî žùk, tô bi kúpili tåmo. Išli smo tåmo sìguro dèset, pètnëst gödinâ kupòvat tî žùk i übrali bi uspùt síte ödmâ nûnde na počétku mòsta. Í na počétku dì se skrèče za Plòče, tú ìmâ ödmâ kàd skréneš s magistrále na dèsnu rûku jèdna dûgâ lìvada. Tû je ùbilo u rätu jâ mìslín dvádesët i pët partizánâ i tú smo ù tî dölac mí ulazili, žäva je mìslija nà mîne i nà ištâ. Tú bi mí brâli, jûdi òni štâ su ödma blízu ìmali kùče, nísu òni nìkad rëkli zäšto, kàko... A žùku bi kupòvali ù Ždéričâ i žäva znâ òne drüge, u köga bi nàšli. Bile su dvî, trî žène štâ bi žùkalë jer òni su s tîn žùkùn plëli òne sturiče za plaxóne i önda bi se mòra rànijë najávit da ti ne stûče ònu glâvu jer měni tríba glâva o'žùka da je tvýda, évrsta, a njîma za sturiče plëst tríba bìt mëka, ända bi je òni stûkli, ända bi se mí mórali najávit mìsëc dánâ rànijë da nan priprëmû stô, dvîsta pëdes kîlâ tåko da mí ìmamo za cílû gödinu s čîn rádit. (...) A tô (sturići) ti se plëlo štâ bi òni, òvî, třskâ, štâ bi se plaxóni natézali, pa bi òni tô prodávali i òni bi nà tê sturiče súšili smòkve. Tåmo u Nèrëtvi ìma pùno smòkavâ, ânda bi òni nà tê sturiče súšili smòkve. (...) È sàd se ne plètu nìkâko (rašeta). Tô je plëla pòkójnâ mätēr mòja, pöslin je i mòja žèna plëla tô, naùčila se i rádila je dòbro, a pòkójni čäča bi šîja i jâ... kâ, mí bi ònô štâ je ù slämu dôže, pòkójna bi mätēr uplela dnö dì se nà tô, tô je slúzilo za stròjit šènicu, jèćam, jûj, oplòvit žìto kàd bi bîlo, ända ù tô rašèto stâviš, naprímjer dì je vòda nalìješ ù kâcu nèku vòdë dvîsta lîtârâ, önda stâviš ònô špòrkô, jèćam ili šènicu. Öndâ bi se, òna plíva bi i splivala, òstalo bi döli òno čìsto i stròjija bi se nà tâ rašèta jûj, kàmén da i spane svě, da ti òstanë čìsto ònô žìto. Tô je bìlo dok se rádilo pöje, a pöslín kàd su döšli tûristi, önda bi tûristi tô ûzimali vîšë za sùvenîr, ükrâs. I tòga bi, pràvili smo ò' tòga ònë sítnice. Tâ sítmica bi slûžila za cídit víno u jàmatvi kàd se pràvi

gròžže pa kàd se tùrnā, ànda bi se nà tū sìtnicu cídilo víno da ne ùpadā ònā špìca u víno. (...) Tô bi mí prodávali na ovñ gòdišnín sâjmovñ, pazárñ. Tô bi bìlo dvâ púta u Zàdvarjē, svéti Ánte, svéti Bârtûl, tò bi bìlo na Tríju – svéti Mijòvil, u Solínu Málâ Góspu dök je bìja Pazär u Solínu na Málû Góspu. Tí Pazär na Málû Góspu u Solínu níje vîše smìja bìt, önda smo pribácili nà Klîs na tvržavu. Öndâ smo òdili nà Klîs na tvržavu i önda pár púta san išá u Zâvojânë, pár púta san išá u Vèpricu na Góspu, Málû. Öndâ bi išá na Góspu Ruzàricu u Kàštel Stári, pa bi išá na Góspu Ruzàricu u Vrliku, al u Vrliku nísán níkad dòbro pròdâ, nísu bìli jûdi tåmo zainterésiraní zà tò. Í öndâ pòslín su dòshli òvî stránci í u Omíšu san bìja na Góspu od Anžélâ, na Pomùcîna, na svétoga Ívana Pomùcîna, àndâ su ti Omìšani pìvali: „Svet' Ívane Pomùcâne, pomòzi nás svè křščane, a nájvîšë Omìšanë”, a nàmi níšta. Èto ti i' jâvlë! (...) Á tò bi nájvîšë (prodavalí) ú Zàdvârjû, ònô dì je bìja dužina, bögati, dvìsta mêtárâ od ùlaza u Zàdvârjê pa döli svè do ïzlazâ do cíkvë. Stâli bi nà trî mìsta na 'nòmu právcu, stâ bi já, čàča pa žèna ili öbratno, òno trázija bi dì ìma vîše lâda. I öndâ dòžû òvî: „K'líko rašëto?” – stô, ù menë je bìlo nájskùpjë. Jâ stô dvæst kúna, zâpravo dinárâ, nísu ànda bîle kúne. Kâžë òvî, glèdâ, vÿti se: „A döli u ònogâ stárôga ìma pò stô.” – Ùzmi ù negâ, štâ če stârî nàpravit, a tò čàča mi bìja. Jâ kâžen: „Štâ če stârî nàpravit, vîdi kâko je zgríčen, nè morë ti ûn istégnit, tò je níšta, tò 'š uzëst pa češ zà pë(t) dánâ bácit čâ.” „A nèka, uzëst éu já döli.” A mí se dogovóri dòma, àndâ žèna je bíla srídina, ònâ je, òvî, ïstô ni nájskùpjâ ni nájjeftinijâ. I tákô bi, òvî, prodávalí, áli dök sán já tò prodávâ, nísán níkad gládan dòšâ dòma. Pèčü se jânci, prájci na dëset mìstî, àndâ bi ja išá pa bi üzeja, òvî, po jèdâñ kîl i pô', dvâ pèčenôga, àndâ dök bi jìli, bîli bi skùpa. Prâtija bi, dužina je pedèsët mêtárâ, néče ti níko níšta odnít dök bi ižili. I kàd bi dòshli dòmâ, ündâ, bögámî, e, vâkô nà stôl... znâš kâkvi je bìja stôl, níje ovákî. Istréi já svòje, žèna svoje, čâča svòje – bròjí pò pô' vëčeri pâre, bìja i' je pûn stôl. Èto, ò' tògâ je nàpravjena òvâ kùća sâda, a góri dì san já bìja u Mùžiničîn, rëkâ san ti, tò je bíla, móra si se poklonit za ūč, nískâ vrâta, ràzbit češ glâvu. Sòbica trî púta dvâ i pô', jé òvâ dì je bíla bâba bíla mälo vëčâ, čètri púta pêt, pa san se tû pribâcâ já i sèstra. Kâko bi kò dòša, tâko bi se šírili. I èvo sâd je dòšlo vríme, mìslín sâd, dòšlo je vríme da san nàpravija òvu kùću uz pòmôč čâče, mäterë i žènë. I išli smo iz té bijéde ozgâr, dòshli smo sâd óvde. Óvde mi je dòbro, ne bi míňa grâd zà ovô, a já san u grádu u mómu vijéku mögâ dòbit stân. Mènî je pòkôjnî tétak, ûn je bìja ù Nemačkûn, govórija mi je da ùzmén nègovu mâtér, da prížen ù grâd, da če ûn svè trôškove pláčat, slât za ránu. Jâ nísán tìja, já kâžen: „Tétak mój, já éu tvòju mâtér uzëst kâ i móju, štâ bùdë möjûn mâtér, bì' če i tvòjûn”. „Néču”, kâžë, „nègô dòbit češ òvî dvòsobnî stân”, sâmo, a stârâ je bíla Šíme vèč stâra, ìmala je, bögatí, osandës' gödînâ, áli iža togâ je žívila pe' – šést gödînâ. Öndâ kâ' já nísán tìja, ôn je povûkâ brâta. Bìja mu je brât jèdâñ Blâž u Zâgrebu, šëf policijê, a níje, ožènija se, níje ìmâ dicë i ûn je

povúkā bräta. Brät je tû svòju mätér, kâ, dök je bíla žíva, uzdržává. Kä' je òna umŕla, öndā je òstá ūn ù tomū stánu i nègova žèna, äli kàko nísu imali dicē, ôndā je ûn, òvī, ûn je ümrā prije od nègove žènē, žèni je bilo īme Dàn'ca. Óstala je ta Dàn'ca žíva i kàko je òna òstarila, öndā je jèdan Spličanin òstá, kâ, nû uzdržávat, tåko da je nèmu tî stân priþá, tòmū Spličaninu, a tétek je pòkójnī imā ù Splitū jöš dvâ stâna. Imā je stân u Barákoviča ülici, tó je òstavija sínú stârijemū, Míru. Imā je stân tî na Mažuraniča šétalíštū, tû je ùpá tî Spličanin štå je tétek mène nüdija stân, a tétek je imā vïlu na Bäćvicän i ûn je tó kúpija od jednòga Božíkovičä í ûn je, òvī, tî Božíkovič je öndā s tín pàrān nàpravija ù Strôžancu, únde dî je Bráco Křnič, ödmä kùča dö ònā lípá kàmenä.

ispripovijedao: Ante Mužinić Beó (rođen 17. 5. 1940.)

Jùćer üjutro kòl'ko sän nàpravija pósla... Ùsta sän se u čétri i pô, ù pët mäne kvàrat pòčaja san šûškat tåmo òni vìnogräd, pòškat trávu. Kä' san pòškä trávu, öndā sän òplija zápérkë. Kä' san òplija zápérkë, önda san kòju povézä. Kä' sän povézä, öndā san ùbrä ònë blítve, izdavija, i sàlâtë, òdnija dòli kokòšän. Óvogä za križat. Öndā pòslín tògä, štå san òno rádija... zàlija pòme, blítvu i kùpus. Pòslín zalívańä, nè znän štå sän... ä öndā smo já i òna šírili òvë, òvë stézñäke (...). Bògati, kà(d) su máli. Pa san i' iskidä pa san šírijä. Ubácija unûtra u sredinu i ajde. (...) Úzmite kñige pa čítäjte. Ù kñigi se svë râdë. Kàko ti mätér i slágala óvde, ónde, svë. Zàtò je zavýšila trî fakultéta štå čítä. Bïlo bi bòjë da je ûzëla jèdnu pa da je išlă, òvogä, na prímer, òvogä, polágala pòsebne ispitë. Bïlo bi 'ûn tó pamètnijë.

ispripovijedao: Jerko Čudina Palijan (rođen 30. 9. 1937.)

U nás na sèlu nà pír bi, äko te nèko pòzvâ blíží rôd nà pír, òdnilo bi se jàne i dvâ ònâ pòjíckâ koláča, ònâ vâkô vèlikâ. U srìdinu bi se stâvilo jàne, sa stráne tí koláči i òko kònistrë ònë xryvâckë zàstavicë i nà tê bi se zàstavicë zábile jàbuke, cřvenë jàbuke. I, tí bi dân bïja na píru.

Sùtra bi te dân òpēt òtī pòzvâli na rúčak i òndāk kà' bi te pòzvâli na rúčak ò' togâ jàńeta kòjē si tí dònija, nè mōrā bì' òtō, vrátili bi ti jèdān büt òd jańetâ. Jàńećí büt. Tàkî su bíli òbićâji.

ispripovijedao: Ante Mužinić Bećo (rođen 17. 5. 1940.)

Tríbâ pùno kàpule, tríbâ grđòbina da je bär ò' pë' – šest kîlâ. (...) Pa bär trî kîla nà šës', na prímer, na sëdan – òsan kîlâ rîbë. Tríbâ stâvit trî kîla kàpule. Ìdë grđòbinë, ìdë ùgôr bär kâ' rûka, a od glâvë rëp, ne rëp je pûn drâčâ, nègo ònô od polòvice prëma glâvi. I àko ìmâ kòjâ škàrpîna od kîlâ. Óndâ jèdnû málû lâstavicu, jèdâna aqbùnić, dvâ, ili pâuk. Tô je ïstô cîvenâ rîba, kâ', kôkot i tó je prâvî brûjet. Åli tû bi se skùpilo rîbë sëdan – òsan kîlâ. Rîba, kàpula i úje. Papâr, sôl. Mô's stâvit i lûka mälo, ne pùno. Stâvjali smo tàko mälo lûka, pâpra. Iskrížat je (grđobinu) ònô na jèdno trî pësta debèlo, vâkô širôko, a òna je vèlikâ ònô kâ' je òna... Já san je ùzeja jèdâna pû' o' trînës' kîlâ. I stâvi se bîloga vína. závisi k'liko ìma rîbë. Dök se kùva izvanpi tó. ... Nâjmâňê úru. Òtka' ùzavrë pô' úrë. Òna se býzo skùvâ. Ùlijëš mälo vòdë kâ' je stôpro stâvîš, åli výlo mälo jër òna pùstî svòju vòdu. (...) Ùlijëš jèdâna pû' i gòtovo i tó izvanpi.

ispripovijedao: Ante Mužinić Bećo (rođen 17. 5. 1940.)

9. ZAKLJUČAK

Uslijed različitih društveno-povijesnih okolnosti, stvorene su promjene na dijalektološkim kartama. Govor Poljica, samim time i Srinjina, različito se karakterizira tijekom vremena. Dok je prvotno ovaj prostor bio označen kao čakavski, kasnije dolazi do prodiranja štokavštine i do miješanja dvaju dijalekata. Ovim istraživanjem utvrđuje se kako srnjanski govor većinom bilježi štokavske karakteristike dok je čakavština prisutna u tragovima. Neke čakavske karakteristike uočene su na području fonologije (pojava jake vokalnosti u primjeru *päš* > *päsa*, promjena /o/ u /u/ na početku riječi, slabljenje šumnika) te morfologije (upitna zamjenica *ćësōv*). Važan relikt nekadašnjeg čakavskog govora sačuvan je u naglasnom sustavu u obliku akuta (*balūn*, *Trogīr*). O slabljenju čakavskih osobitosti na području Poljica piše don Frane Ivanišević (1987: 65) još 1907. godine, a na primjeru upotrebe oblika upitno-odnosne zamjenice: „Eno u selu Sitnomu (sridňa Pol.) oni iz dońeg kraja (Jasenovo) niki i niki izgovaraju *ča*, a gorńi pod Mosoron ne bi to izrekli za živu glavu, oni se dońin i rugaju za to.”

Štokavština prevladava u govoru Srinjina i to na području više jezičnih razina. Očituje se u upotrebi zamjenice *štà* i njezinih oblika, (i)jekavskim refleksima jata u pojedinim primjerima, obliku nenaglašenog aorista pomoćnog glagola biti koji glasi *bi* u svim licima te u različitim novoštokavskim inovacijama.

Važno je istaknuti leksički materijal prikupljen putem dijalektoloških upitnika iz različitih semantičkih područja ili ogleda govora. Kratkom analizom istoga, utvrđeno je kako unutar skupine posuđenica u govoru Srinjina dominiraju talijanizmi što je za očekivati s obzirom na geografski položaj. Osim posuđenica iz talijanskog jezika, prisutni su turcizmi i mađarizmi, a uočen je i jedan rusizam (*žūk*). Leksik se u navedenim ogledima govora uglavnom vezuje uz obrtničke i poljoprivredne djelatnosti koje se obavljaju ili su se obavljale na području Srinjina i okoline.

SAŽETAK

Jezična analiza srinjanskog govora

Srinjine su naselje u Srednjim Poljicima, na području nekadašnje Poljičke Republike. U ovome se radu analizira srinjanski mjesni govor na temelju jezičnog materijala prikupljenog u sklopu terenskog istraživanja. Korišteni su audiozаписи slobodnog govora ispitanika te dijalektoloшки upitnici vezani uz različita semantička područja. Jezični sustav proučava se na razini fonologije, morfologije i leksika. Istraživanjem su utvrđena obilježja štokavskog i čakavskog narječja koji su u dodiru unutar navedenog idioma. Zaključeno je da je štokavski superstat tijekom vremena gotovo u potpunosti nadvladao čakavštinu koja je prisutna samo u tragovima.

Ključne riječi: Srinjine, dijalektologija, štokavsko narječje, čakavsko narječje, analiza.

ABSTRACT

Linguistic Analysis of the Speech of Srinjine

Srinjine is a residential area in Srednja Poljica, located on the territory of the former Republic of Poljica. In this paper, an analysis of the local dialect of Srinjine is performed using the linguistic material collected as part of a field research. The analysis is based on audio recordings of the respondents' free speech as well as on dialectological questionnaires related to various semantic fields. The language system is analyzed on the phonological, morphological and lexical level. The research found that, within the analyzed idiom, there are features of Shtokavian and Chakavian dialects which are in contact with each other. It was concluded that over time, the Shtokavian superstrate almost completely prevailed over the Chakavian dialect, of which only traces remain.

Keywords: Srinjine, dialectology, Shtokavian dialect, Chakavian dialect, analysis.

POPIS LITERATURE

- Barić**, Eugenija et al. (1997). *Hrvatska školska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brozović**, Dalibor. (1988). *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža”.
- Damjanović**, Stjepan. (2003). *Staroslavenski jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Finka**, Božidar. (1971). Čakavsko narječe. U: Bjelanović, Ž. (ur.): *Čakavska rič I* (br. 1) (str. 11–71). Zagreb: Matica hrvatska.
- Ivanišević**, Frano. (1987). *Poljica – narodni život i običaji*. Split: Književni krug Split.
- Kapović**, Mate. (2015). *Povijest hrvatske akcentuacije. Fonologija*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Kapović**, Mate. (2019). Etimologija riječi *soparnik*. U: Kovačec, A. (ur.): *Filologija 72* (str. 17–30). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Kuvačić – Ižepa**, Mate. (2002). *Poljica – putovanje kroz povijest i krajolik*. Split: Naklada Bošković.
- Lisac**, Josip. (2003). *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti i govorovi štokavskog narječja i hrvatski govorovi torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac**, Josip. (2009). *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječe*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lukežić**, Iva. (2015). *Zajednička povijest hrvatskih narječja. Morfologija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Menac-Mihalić**, Mira. (2008). O nekim karakteristikama novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj. U: Moguš, M. (ur.): *Hrvatski dijalektološki zbornik 14* (str. 33–48). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Moguš**, Milan. (1977). *Čakavsko narječe. Fonologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Petrić**, Željko. (2008). *Splitski rječnik*. Split: DES.
- Selak**, Mate. (1988). Iz kronike župe Srinjine. U: Banić, I. (ur.): *Poljica: List poljičkog dekanata*. Omiš: Franjo Kluz.

Skok, Petar. (1971). *Etimološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Knjiga prva.* Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Spicijarić Paškvan, Nina. (2015). Nazivi za lubenicu, dinju i krastavac i njihove etimologije. U: Buljan, G. (ur.): *Jezikoslovje* 16 (1–2) (str. 187–210). Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku.

Tomelić, Marijana. (2000). Splitska čakavština u tekstovima Ivana Kovačića. U: Božanić, J. (ur.): *Čakavska rič* XXVIII (br. 1 – 2) (str. 71–127). Split: Književni krug Split.

Tomelić Ćurlin, Marijana. (2012). O fonološkim obilježjima jezika Poljičkoga statuta i današnjega govora Srijana. U: Mihaljević, N. (ur.): *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*. Split: Filozofski fakultet u Splitu.

Internetski izvori

Lelas, Miroslav. (2019). Reportaža iz Srinjina: najistočnije splitsko naselje sve više ljudi prepoznaje kao poželjno mjesto za život. *DalmacijaDanas*. Preuzeto s: <https://www.dalmacijadanas.hr/reportaza-iz-srinjina-najistocnije-splitsko-naselje-sve-vise-ljudi-prepoznaje-kao-pozeljno-mjesto-za-zivot/> (pristupljeno: 25. 8. 2022.).

Likaklub. (2016). Crtice iz povijesti: Autonomija Poljica. *likaclub.eu*. Preuzeto s: <https://likaclub.eu/crtice-povijest-autonomija-poljica/> (pristupljeno: 24. 8. 2022.).

Hrvatski jezični portal. Preuzeto s: <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=main> (pristupljeno: 23. 8. 2022.).

Osnovna škola „Srinjine”. Preuzeto s: <http://os-srinjine.skole.hr/skola/povijest> (pristupljeno: 24. 8. 2022.).

OBRAZAC I.P.**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU**

STUDENT/ICA	Ana Mužinić
NASLOV RADA	Jezična analiza mrijačkog govora
VRSTA RADA	Završni rad
ZNANSTVENO PODRUČJE	humanističke znanosti
ZNANSTVENO POLJE	filologija
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	dr. sc. Marijana Tomešić Čurlin, izv. prof.
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	/
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. dr. sc. Marijana Tomešić Čurlin, izv. prof. 2. dr. sc. Tanya Brčan Ančić, doc. 3. dr. sc. Anita Rupić-Stolova, izv. prof.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog /diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

- (a.) u otvorenom pristupu
b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu
c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 15. 9. 2022.

mjesto, datum

Ana Mužinić

potpis studenta/ice

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ana Mužnić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce h.v. j. i knjž. i pov. umj., izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 15. 9. 2022.

Potpis

